

Regional årlig uppföljning av miljömålen

I Hallands län 2024

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Titel: Regional årlig uppföljning av miljömålen i Hallands län 2024
Författare: Länsstyrelsen i Hallands län
Diarienummer: 4958-2024
Utgivningsår: 2024

Innehållsförteckning

Sammanfattning för Hallands län	4
Generationsmålet i Hallands län	7
Begränsad klimatpåverkan Hallands län	11
Frisk luft Hallands län	15
Bara naturlig försurning Hallands län	20
Giftfri miljö Hallands län	24
Skyddande ozonskikt Hallands län	29
Säker strålmiljö Hallands län	32
Ingen övergödning Hallands län	37
Levande sjöar och vattendrag Hallands län	43
Grundvatten av god kvalitet Hallands län	49
Hav i balans samt levande kust och skärgård Hallands län	53
Myllrande våtmarker Hallands län	58
Levande skogar Hallands län	63
Ett rikt odlingslandskap Hallands län	69
God bebyggd miljö Hallands län	75
Ett rikt växt- och djurliv Hallands län	79

Sammanfattning för Hallands län

Inledning Hallands län

I Halland står miljön inför stora utmaningar trots enstaka framsteg. Samhällets omställning mot hållbarhet går för långsamt, och insatser för att skydda biologisk mångfald är otillräckliga. Miljöarbetet saknar tillräckliga resurser för att underhålla naturvärden, vilket på sikt riskerar att minska den biologiska mångfalden ytterligare. Styrdokument finns på alla nivåer, men det saknas fortfarande resurser och beslutsamhet för att vända utvecklingen i rätt riktning. Trots minskade utsläpp krävs fortsatta och intensifierade insatser för att möta klimat- och miljömålen till 2045.

Det behövs modigt ledarskap och ytterligare insatser från staten, näringsliv, kommuner och civilsamhälle för att skapa en bättre miljö för både nuvarande och kommande generationer.

Miljötilståndet i Hallands län

Hallands län står inför stora och komplexa miljöutmaningar där den övergripande utvecklingen tyvärr går åt fel håll, även om vissa framsteg har gjorts. Klimatutsläppen per capita har visserligen minskat från 9,0 till 3,9 ton sedan 1990, men för att nå målet om nettonollutsläpp 2045 krävs en fortsatt årlig minskning med fem procent. Luftkvaliteten är också sämre än genomsnittet i Sverige, mycket på grund av trafik och vedeldning. Samtidigt är kustnära områden och vattendrag starkt påverkade av övergödning. Sjöar och vattendrag kräver fortsatt kalkning för att motverka försurning i mark och vatten, trots minskade statliga bidrag.

Grundvattnet i Halland är hotat, dels av sommarperiodens vattenbrist och dels av föroreningar som PFAS. Våtmarkerna är i stort behov av restaurering för att återställa skadade ekosystem och stärka den biologiska mångfalden, vilken är en av länets största utmaningar. Brist på resurser för naturvård försvagar dessutom ekosystemen ytterligare, och invasiva arter utgör ett allvarligt hot mot det lokala växt- och djurlivet.

Inom skogsbruket används standardiserade metoder som inte alltid tar hänsyn till den biologiska mångfalden, och även i kust- och havsområden krävs bättre samordning för att skydda marina ekosystem. Havet står inför särskilt stora utmaningar i form av svaga fiskebestånd och omfattande fysisk exploatering, som fortsatt påverkar miljön negativt trots redan genomförda åtgärder.

Åtgärdsarbetet i Hallands län

Omställningen till ett hållbart samhälle i Halland går för långsamt. Genomförda åtgärder gör viss skillnad, men takten måste öka för att vända den negativa miljöutvecklingen. Kommunerna är viktiga aktörer, och statliga stöd som LOVA, LONA och Klimatklivet är viktiga verktyg.

Arbetet omfattar både direkta insatser och långsiktiga mål. Kalkning för att bekämpa försurning och skogsåterställning pågår kontinuerligt, men resurserna är begränsade. Sanering av förorenade områden och åtgärder mot farliga kemikalier är resurskrävande. Insatser mot övergödning genom rening kräver långsiktig finansiering.

För att bevara biologisk mångfald behövs nya metoder inom skogsbruket och bevarande av naturskogar prioriteras. Återställande av våtmarker och skydd av kulturmiljöer är också centrala. Samordnade insatser krävs för att skydda kust- och havsmiljöer, och en balans mellan bevarande av jordbruksmark och byggande måste upprätthållas. Klimatförändringarnas effekter, såsom stigande havsnivåer, utgör ytterligare utmaningar.

Tabell över Hallands läns bedömningar av respektive miljö kvalitetsmål

Miljömål	Målbedömning (ja, nära, nej) 	Miljö tillstånd (trendpil)
Begränsad klimatpåverkan	<i>Ingen regional bedömning</i>	<i>Ingen regional bedömning</i>
Frisk luft		
Bara naturlig försurning		
Giftfri miljö		
Skyddande ozonskikt	<i>Ingen regional bedömning</i>	<i>Ingen regional bedömning</i>
Säker strålmiljö	<i>Ingen regional bedömning</i>	<i>Ingen regional bedömning</i>
Ingen övergödning		
Levande sjöar och vattendrag		
Grundvatten av god kvalitet		
Hav i balans samt levande kust och skärgård		
Myllrande våtmarker		
Levande skogar		
Ett rikt odlingslandskap		
God bebyggd miljö		
Ett rikt växt- och djurliv		

Generationsmålet i Hallands län

Sammanfattning för generationsmålet i Hallands län

Den övergripande utvecklingen i Halland går åt fel håll även om det finns några positiva exempel i miljöarbetet i Halland så går omställningen till ett hållbart samhälle allt för långsamt. För områden som biologisk mångfald är stegen i rätt riktning mycket små i förhållande till den övergripande trenden. En oroväckande utveckling är dessutom de minskande resurser som tillförs skötsel av höga naturvärden som troligen på sikt kommer att utarma den biologiska mångfalden ytterligare.

Välfärd och tillväxt sker fortfarande på bekostnad av miljö, gemensamma resurser och social rättvisa. Styrdokument finns framtagna nationellt, regionalt och lokalt för en omställning men att gå från ord till handling kräver ännu mer vilja, resurser och mod än vad som hittills har uppbådats. Sett ur både ett regionalt och globalt perspektiv har vi mycket arbete som återstår för att kunna överlämna ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta.

Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart

Det främsta sättet att bevara biologisk mångfald är att ge områden ett rättsligt skydd i form av naturreservat, naturvårdsavtal eller genom att peka ut områden som N2000 område.

Den biologiska mångfalden klarar sig bättre i skyddade områden. Men den nuvarande nätverket av rättsligt skyddade områden, inklusive områden som omfattas av strikt skydd, är emellertid inte stort nog för att skydda den biologiska mångfalden. Det finns vetenskapliga belägg för att de mål som definieras i konventionen om biologisk mångfald inte räcker till för att skydda och återställa naturen på det sätt som krävs.¹

I Halland arbetar vi vidare med att bilda naturreservat t.ex Lapparetorpet NR och Särö Nordanskog, samt att flera befintliga reservat utvidgats, Biskopstorp NR, Blåalt NR, Vallda Sandö,². Under året har det totala antalet naturreservat i Halland passerat 200 stycken.

¹ Meddelande från europakommissionen, EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030 EUR-Lex - 52020DC0380 - EN - EUR-Lex

² Naturområden som föreslås få skydd | Länsstyrelsen Halland

För att den biologiska mångfalden ska behållas i reservat krävs även bibehållen skötsel. Det gäller främst hävdade marker som ångar, betesmarker och ljunghedar. Men det behövs även artspecifika åtgärder för hotande arter. Med minskande resurser till skötsel kommer oundvikligen den biologiska mångfalden ytterligare att utarmas.

Även utanför skyddade områden, som i jordbrukslandskapet och skogslandskapet kommer det att behövas en ökad hänsyn om Sveriges och Hallands åtaganden ska kunna uppfyllas.

Länsstyrelsen i Hallands län arrangerade Miljömålskonferensen som i år hade fokus på den ekologiska dimensionen av Agenda 2030. Dagen gav kunskap om hur förlusten av biologisk mångfald påverkar samhället. Kunskap om EUs strategi för biologisk mångfald samt exempel på hur andra har börjat jobba och självklart en mötesplats för nya samarbetspartners.

Under dagen gavs exempel på bra miljöarbete med fokus på bland annat den biologiska mångfalden i skogen och problemet med invasiva främmande arter. Deltagarna var politiker och tjänstepersoner på kommun eller region, företrädare för företag, intresseorganisationer, studenter samt andra som arbetar med hållbarhetsfrågor. Konferensen skapar en regional plats för aktörer samt bidrar till att sprida kunskap och skapa nätverk.³

Halland har under året bildat ett kulturresevat vars syfte är ”att skydda och vårda Lilla Äskhults kulturlandskap med sitt biologiska kulturarv, samt levandegöra och återskapa en helhetsmiljö med gårdsbebyggelse, odlings-, ängs-, betes- och skogsmarker, som det gestaltade sig under den agrara revolutionens slutfas vid sekelskiftet 1900”.⁴

Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas.

- Friluftsliv är viktigt för att främja miljöns positiva inverkan på hälsan. Tillräckliga resurser för att bibehålla en hög standard på friluftsanläggningar i reservat är en förutsättning för många besökare.
- Bussturen ”Åkturen” mellan Varbergs centrum och Åkulla bokskogar är ett samarbete mellan Varbergs kommun, Hallandstrafiken, näringslivet längs rutten och Länsstyrelsen. Med Åkturen kan du på ett enkelt och hållbart sätt nå Åkullas populära besöksmål med

³ Miljömålskonferens 2024 - Hur kan vi jobba med biologisk mångfald? | Länsstyrelsen Halland

⁴ Nytt kulturresevat i Halland | Länsstyrelsen Halland

kollektivtrafik. Du kommer ut i den härliga bokskogen som bjuder både på tuff hike, enkla vandringsleder för hela familjen och kulturminnen som Bockstenmannens fyndplats. Extra smidigt för vandrare som vill kombinera olika vandrings slingor i Åkulla bokskogar utan att behöva återvända till utgångspunkten.⁵

- Cykel för vardagspendling och friluftsliv är ett övergripande arbete som Länsstyrelsen i Halland, kommunerna och Region Halland bedriver. Arbetet har fått en uppgång tack vare ökade resurser och den regionala cykelplan som Region Halland beslutade om 2020. Cykelplanen pekar ut regionalt prioriterade utbyggnadsområden för leder som passar för vardagspendling, motion och turism. Effekten blir skapande av leder som främjar folkhälsan, minskar biltransporterna, skapar hållbara besöksmål, ökad turism och arbetstillfällen⁶.
-
- Under året blev sluttäckningen av Lassebackadeponin i Varbergs kommun klar och på den forna deponin finns nu ett nytt rekreationsområde Fågelbacka och en utsiktsplattform i form av en kärve. Fågelbacka ligger i anslutning till Naturum Getterön och den under sommaren invigda Prins Julians lekplats.
-
- Naturum Getterön har under året passerat 100.000 besökare, vilket är rekord men också ett tydligt exempel på att naturen blir ett allt mer efterfrågat utflyktsmål. Många aktiviteter riktar sig till barn, skolklasser och nyanlända för att ge dessa målgrupper en djupare förståelse och ett intresse för djur och natur. Aktiviteterna sträcker sig från skattjakter för barnen till fågelmorgon och föreläsningar.

Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen

- Varbergs Fastighets AB har under flera år arbetat med hållbarhetsfrågor bland annat genom miljöcertifieringar och hållbarhetsplaner kopplat till våra fastigheter och byggprojekt. Nu tar de steget mot ett strukturerat arbete inom återbruk och cirkulärt byggande. Ett större ombyggnadsprojekt av stadshus C ska genomföras. Projektet har en uttalad återbruksambition.⁷
- Laholms kommun har medverkat i projektet Circular Builders där man utvecklar lösningar för att ställa cirkulära krav i anbud för

⁵ Åkturen

⁶ Regional cykelplan 2020-2029 - Region Halland

⁷ Stadshus C - ett projekt med återbruk på agendan | Varbergs Fastighets AB

rivning, renovering och nybyggnation. Finansieringen kommer från EU Interreg ÖKS⁸ och projektpartners.⁹

- Varberg green week ger kunskap, tankar och redskap för en hållbar framtid och riktar sig till elever och personal vid Peder Skrivares skola. Under veckan hålls olika typer av event som på olika vis går under temat hållbarhet och cirkulär ekonomi. Ämnen som tas upp är, klimatomställning i ett bilbolag och hetare och blötare städer, hur vi anpassar oss till ett förändrat klimat.¹⁰

Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt

- I flera av de halländska kommunerna finns bra exempel på hur hållbarhetsarbetet vävs ihop genom arbetssätt eller organisering av enheter som griper sig an alla tre hållbarhetsdimensioner. I Falkenbergs kommun har man tagit fram "Lokal agenda" och synliggör arbetet genom "Hållbarometern". Kommunens tre huvudmål utgår ifrån Agenda 2030 och inkluderar social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet¹¹.
- Varbergs kommun har inom samverkansarenan "Impact House Halland" tillsammans med akademi och näringsliv, en hållbarhetsdag med temat "En dag som går från sagt till gjort – "snack till verkstad". Syftet är att komma vidare från att vi fått kunskap och insikter i hållbarhetens tecken, till hur vi stärker innovations och genomförandeförmågan i våra organisationer?¹²
- Många av UF-företagen som startas i Halland har hållbarhet som inriktning¹³.

⁸ Europeiska unionens Interreg projekt Öresund-Kattegatt-Skagerak

⁹ Circular Builders – Hållbar Utveckling Skåne (huts Kane.se)

¹⁰ Evenemang – Green Week Varberg

¹¹ Lokal agenda 2030 med hållbarometer - Hållbarometern - Falkenbergs kommun (hallbarometern.se)

¹² Hållbarhetsdagen Halland Events – Impact House

¹³ Ung Företagsamhet i Hallands län | Ung Företagsamhet

Begränsad klimatpåverkan Hallands län

Sammanfattning för Begränsad klimatpåverkan – Hallands län

Sedan 1990 har de halländska per capita utsläppen av klimatgaser minskat från 9,0 till 3,9 ton. Mellan 2021 och 2022 minskade klimatgasutsläppen med 4,7 procent. Störst minskning skedde i transportsektorn och i industrisektorn. För att nå det nationella klimatmålet om nettonollutsläpp av klimatgaser 2045 krävs att utsläppen i Halland minskar med drygt fem procent per år fram till 2045.

Utveckling i miljön och målbedömning för Begränsad klimatpåverkan – Hallands län

Det görs inte någon bedömning på regional nivå.

Åtgärdsarbete Begränsad klimatpåverkan – Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Det senaste året har söktrycket varit fortsatt högt för investeringsstödet Klimatklivet och för bidraget för energieffektivisering i småhus. Inom Klimatklivet har flera publika laddstationer fått stöd. Vidare har Skottorp Säteri i Laholms kommun beviljats närmare 31 miljoner kronor för att bygga ut sin biogasanläggning, medan Stena Recycling beviljats 14,5 miljoner i stöd för att bygga en anläggning för industriell utsortering och så kallad extrudering av bland annat svart plast, vid sin anläggning i Halmstad.¹⁴ I september 2024 beviljades PS Energi 20,2 miljoner i stöd för att uppföra en tankstation för vätgas i Halmstad. Detta är den första tankstationen för vätgas som blivit beviljad statligt investeringsstöd i Halland.
- Länsstyrelsen i Halland har fått nya uppdrag kring att utveckla regional energiplanering. Detta innefattar bland annat att den regionala energi- och klimatstrategin ska revideras och att det ska tas fram en halländsk handlingsplan för elektrifiering.
- Skattereduktionen för grön teknik har bidragit till en fortsatt utbyggnad av solenergi. År 2023 tillkom 6 741 solcellsanläggningar i

¹⁴ Halländska klimatprojekt har fått rekordhög stöd | Länsstyrelsen Halland (lansstyrelsen.se)

länet. Halland är också det län som har högst installerad solcellseffekt per invånare.¹⁵

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Flera av Hallands kommuner har skärpt hållbarhetskraven vid upphandling. Kungsbacka kommun ställer krav på att externa leverantörer ska rapportera in drivmedelsåtgång i kommunens fordonshanteringssystem för en enklare avtalsuppföljning av kraven om fossilfria drivmedel. Vid 2023 års utgång kunde 91 procent av de kommunala fordonen i Kungsbacka köra med fossilfritt bränsle.¹⁶
- Falkenbergs kommun har genomfört ett ambitiöst arbete med framtagande av ny energiplan utifrån en backcasting-metodik.
- Region Halland arrangerade en välbesökt temadag om fossilfria godstransporter i Halmstad den 30 maj 2024.¹⁷
- Region Halland deltar i projekten REEL och SCALE, vilka båda handlar om elektrifiering av tunga transporter. Projekten drivs av innovationsplattformen CLOSER.¹⁸

Åtgärder inom näringslivet

- Statkraft planerar en större ombyggnad vid de tre vattenkraftverken Bassalt, Knäred övre och Knäred nedre i Lagan. Tanken är att dessa tre kraftverk ska ersättas av ett underjordiskt kraftverk i Bassalt. Åtgärderna ska bidra till ökad dammsäkerhet och ökad elproduktion.¹⁹ Då det råder brist på planerbar kraftproduktion i elområde 4 har projektet potential att bidra med stor nytta i det sydsvenska kraftsystemet.
- Blöjtillverkaren Essity i Falkenberg har investerat i ett kylsystem som bidrar till sänkt inomhustemperatur i fabrikslokalen samtidigt som överskottsvärme kan levereras till Falkenbergs Energis fjärrvärmennät.²⁰
- Halmstads Energi och Miljö genomför en förstudie kring koldioxidinfångning vid kraftvärmeverken Kristinehed och Oceanen. Förstudien, som pågår under hela 2024, genomförs tillsammans med Hallands Hamnar AB och Klimpo.²¹

15 Energi- och klimatläget i Halland 2024 | Länsstyrelsen Halland (lansstyrelsen.se)

16 Hållbarhetsbokslut 2023.pdf (kungsbacka.se)

17 Frakta fossilfritt i Halland – stort engagemang och bred uppslutning för framtidens transportlösningar - Region Halland

18 REEL | Closer (lindholmen.se); SCALE | Closer (lindholmen.se)

19 Projekt Mittlagan (statkraft.se)

20 Essity i Falkenberg fick bort plågsam värme i fabriken | Hallands Nyheter (hn.se)

21 Hallands Hamnar medverkar i HEM:s förstudie om koldioxidinfångning - Hallands Hamnar; Halmstads Energi och Miljö vill fånga in koldioxid | Hallandsposten

Kraftvärmeverket Kristinehed är länets i särklass största punktkälla för fossila klimatgasutsläpp.

- Hallands Hamnar, Stena Recycling och Hydro Aluminium har inlett ett samarbete där gods som tidigare transporterades med lastbil ska flyttas över till sjöfrakt. Den nya linjen kommer att trafikera Halmstad på veckobasis och anlöpa flera av Hydro Aluminiums anläggningar i Norge.²²
- Carlsberg har investerat i en anläggning för återvinning av koldioxid vid sitt bryggeri i Falkenberg. Åtgärden innebär dels att koldioxid som bildas vid brygning av öl samlas in och återanvänds, dels att cirka 120 lastbilstransporter per år kan undvikas.²³
- Plagazi har skrivit en avsiktsförklaring med Hylte kommun. I ett första skede ska det genomföras en förstudie som ska utreda möjligheten för Plagazi att etablera en vätgasfabrik i Hylte kommun. På pressträffen i december 2023 angavs att investeringen skulle uppgå till cirka 1,6 miljarder kronor och att företaget vill producera 12 000 ton grön vätgas från avfall med hjälp av en plasmareaktor. Om projektet fullföljs, så kommer vätgasproduktionen att generera överskottsvärme som i sin tur kan användas i det lokala fjärrvärm nätet.²⁴

Tillstånd och målbedömning för Begränsad klimatpåverkan – Hallands län

De totala utsläppen av klimatgaser i Hallands län uppgick till 1,34 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2022.²⁵ Sedan 1990 har utsläppen av klimatgaser minskat med 42 procent i Halland. Samtidigt har befolkningen ökat med 35 procent. Därav har per capita utsläppen minskat från 9,0 till 3,9 ton. Jämfört med 2021 minskade utsläppen med 4,7 procent. Störst minskning skedde i transportsektorn inklusive arbetsmaskiner (-11 procent) och i industrisektorn (-10 procent). Att de transportrelaterade utsläppen sjönk berodde på högre användning av biodrivmedel samt ökad elektrifiering. Minskningen i industrisektorn förklaras främst av sänkta utsläpp vid Höganäs Swedens järnverk i Halmstad och vid pappersbruket i Hyltebruk. Däremot ökade utsläppen från el och uppvärmning (+15 procent). Denna höjning förklaras av ökade utsläpp vid kraftvärmeverken i

22 Hallands Hamnar etablerar ny linjetrafik till Norge - Hallands Hamnar

23 Newsroom » Carlsberg Sveriges nya hållbarhetsstrategi: Återvunnen kolsyra« Carlsberg Sverige

24 Hylte kommun skriver avsiktsförklaring med företag inom grön omställning | Hylte kommun; Plagazi vill bygga vätgasfabrik i Hyltebruk | Hallandsposten

25 Hela detta avsnitt bygger på uppgifter från rapporten: Energi- och klimatläget i Halland 2024 | Länsstyrelsen Halland (lansstyrelsen.se)

Halmstads kommun. Utsläppshöjningen berodde i sin tur bland annat på ökad elproduktion mellan 2021 och 2022.

Statistiken ovan inkluderar endast utsläpp som skett inom länets gränser. Sålunda medräknas inga utsläpp från varor och tjänster som produceras utanför länet och ej heller utsläpp från internationella transporter. Medelsvenskens konsumtionsbaserade utsläpp beräknas uppgå till åtta ton per år. För att uppfylla Parisavtalets mål om att begränsa temperaturökningen till långt under 2 grader och att sträva efter högst 1,5 grad, så behöver utsläppen sänkas till under två ton per person och år till 2045.

I Halland står transportsektorn för hela 44 procent av de klimatpåverkande utsläppen och för 65 procent av koldioxidutsläppen. Om arbetsmaskiner inkluderas ökar andelen till 50 procent av klimatgasutsläppen och till 73 procent av koldioxidutsläppen. De stora transportutsläppen kan till viss del förklaras av en omfattande transittrafik tvärs igenom länet. Samtidigt kan konstateras att bilnehavet per 1 000 invånare vid 2023 års utgång var 527 i Halland och 471 i riket samt att körsträckan per capita var nio procent högre i Halland än i riket.²⁶

Jordbruket står för 27 procent av klimatgasutsläppen i Halland och är därmed den näst största utsläppskällan. Nationellt står jordbruket för 14 procent av utsläppen.²⁷ De höga halländska utsläppen förklaras av att jordbruket har en stark ställning i länet. Det ska också påtalas att det halländska jordbruket är djurintensivt och att det förekommer stora utsläpp av metan. Metanutsläppen härrör huvudsakligen ifrån djurens matsmältning, men också från hanteringen av stallgödsel.

För att nå det nationella klimatmålet om nettonollutsläpp 2045 krävs mycket omfattande åtgärder på lokal, regional, nationell och överstatlig nivå. Inte minst gäller det att utveckla styrmedel som möjliggör en snabb utfasning av fossila bränslen, ett effektivare transportsystem och klimatsmart konsumtion. Sedan 1990 har de halländska klimatgasutsläppen i genomsnitt minskat med 1,7 procent per år. För att nå målet om nettonollutsläpp behöver utsläppen dock minska med drygt fem procent per år fram till 2045. När det gäller målet om att minska de transportrelaterade klimatgasutsläppen med minst 70 procent mellan 2010 och 2030 är läget än mer kritiskt. På regional nivå skulle dessa utsläpp behöva minska med drygt nio procent per år för att nå det målet.

26 Körsträckedata - Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet (rus.se)

27 Nationella emissionsdatabasen (smhi.se)

Frisk luft Hallands län

Sammanfattning för Frisk Luft - Hallands län

Hallänningar exponeras för betydligt högre halter av partiklar än landets befolkning i sin helhet. Detta kan kopplas till läget utmed västkusten, där påverkan av långväga transporterade partiklar är som störst och lokalt påverkar till exempel trafiken i tätorterna och vedeldningen på landsbygden. I Halland körs mer bil än rikssnittet och nationellt krävs en styrning mot utfasning av fossila bränslen och effektiva transportsystem med även luftkvalitet i åtanke.

Utveckling i miljön och målbedömning för Frisk Luft Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Frisk Luft - Hallands län

För miljömålet Frisk Luft i Halland har transporter och kommunikationer, uppvärmning av bostäder och utsläpp från industri stor betydelse.

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Halland arbetar för att få projektansökningar inom transportsektorn till Klimatklivet. Stöd har bland annat beviljats för inköp av biogaslastbilar, tankstation för vätgas och till publika laddstationer²⁸. Förväntade effekter är lägre utsläpp av luftföroreningar.
- Länsstyrelsen i Halland har som regional projektledare i samverkan med kommunernas miljökontor deltagit i ett nationellt energiprojekt 2016–2021 med Energimyndigheten som huvudman. I projektet nyttjades miljötillsynskanalen genom besök till små- och medelstora företag och projektet har medfört positiva effekter även för luftmiljön. Länsstyrelsen anordnade under 2023 uppföljande tillsynsvägledning till kommunerna gällande energieffektivisering där samtliga miljökontor deltog. Tillsynsvägledningen har bidragit till att förankra energifrågan inom miljötillsynen och miljötillsynen fortsätter och breddas till fler företag och branscher. Ett exempel är Falkenbergs kommun där miljö- och hälsoskyddsförvaltningen under 2023/24 valt att inom ordinarie miljötillsyn av verksamheter

²⁸ Naturvårdsverkets informationssida om Klimatklivet

specifikt arbeta för att ersätta fossilt bränsle mot förnybart vilket även bör gynna luftmiljön.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Region Halland har tagit fram Hallands Strategi för hållbar tillväxt 2021 - 2028 där bl. a. hållbar infrastruktur och hållbara transporter för att minska miljöpåverkan är viktiga delar, vilket även förväntas gynna miljömålet Frisk luft²⁹.
- I den Regionala infrastrukturplanen för Halland 2022–2033 prioriteras bl. a. en utveckling av tågtrafik, kollektivtrafik och nya cykelvägar. Den åtgärd som bedöms ge störst positiv påverkan avseende luftkvalitet är Markarydsbanan³⁰.
- De halländska kommunernas bilpooler är eller är på väg att bli fossilfria genom en övergång till el och biogas. Kollektivtrafiken är på väg åt samma håll, ett exempel är Varbergs kommun där all kollektivtrafik är fossilfri och där man 2020 införde elbussar i 25 procent av stadstrafiken.
- Hållbarhetsfrågor finns med i det kommunala övergripande strategiska arbetet och i planarbetet vilket kan gynna även miljömålet Frisk luft. Exempel är: Varbergs kommun som genomför hållbarhetsbokslut och Falkenbergs kommun som genomför klimatbokslut. Halmstads kommun som har en plan för Energi- och klimat samt en Plan för transportsystemet. Den senare antogs under 2022 med målsättningen att färdmedelsfördelningen mellan bil till förmån för cykel och gång ska minska från 62 procent år 2018 till 50 procent år 2050. Kungsbacka som i översiktsplaneringen strävar efter att bebyggelsen ska fokuseras nära kollektivtrafik vid Västkustbanan. Det övergripande arbetet leder till åtgärder som t. ex. ökad andel fossilfria transporter vilket i förlängningen påverkar luftkvaliteten positivt.

Åtgärder inom näringslivet

- Skottorps Säteri i Laholms kommun kommer att bygga ut sin biogasanläggning och PS Energi kommer att uppföra en tankstation för vätgas i Halmstad med stöd av Klimatklivet.
- Vessige Biogas ekonomisk förening har i ett första steg uppfört en anläggning för uppgradering av biogas till fordonsgas vilken

²⁹regionhalland.se/utveckling-och-tillvaxt/strategi-for-hallbar-tillvaxt

³⁰ regionhalland.se/utveckling-och-tillvaxt/samhallsplanering-och-trafik/vagar-och-jarnvagar/regional-infrastrukturplan-halland-2022-2033

levereras både till tankstationer samt stamnätet. I nästa steg kommer även en ny intilliggande biogasanläggning att uppföras.

Tillstånd och målbedömning för Frisk Luft – Hallands län

En beräkning av den halländska befolkningens exponering för halter i luft av NO₂, PM_{2,5} och PM₁₀ för år 2015 visar att halterna av NO₂ låg under miljö kvalitetsmålet för Frisk luft i hela länet. Partikelhalterna låg däremot runt eller något över miljö kvalitetsmålens precisering för PM₁₀ i de större orterna och överskreds avseende PM_{2,5} i flertal områden, speciellt längs kusten³¹. De höga partikelhalterna kan kopplas till Hallands läge längs Sveriges västkust, där påverkan av långväga transporterade partiklar är som störst. Höga bakgrundshalter medför att även ett litet lokalt bidrag kan medföra halt nivåer som överskrider miljö kvalitetsmålens preciseringar.

Den omgivande miljön har ofta större påverkan på barn än vuxna, eftersom barns organ och organsystem är under utveckling. Risken att exponeras för luftföroreningar från trafik ökar med en bostad med fönster ut mot större gator och trafikleder. Enligt den nationella Miljö hälsoenkäten för barn 2019 uppger 19 procent av vårdnadshavarna i Halland att bostaden har fönster mot en större gata eller trafikled och sex procent att barnet har sovrumsfönster mot en större gata eller trafikled³². Detta liknar riket som helhet, men är något högre jämfört med 2011 då 14 procent i Halland uppgav att de hade fönster mot en större gata eller trafikled. Vid förtätning av städer är det viktigt att ha med sig frågan om exponering av luftföroreningar. På frågan om man på kommunnivå ser en konflikt avseende bostadsbyggande och hälsoaspekter kopplade till luftutsläpp ser övervägande delen inget som tyder på det. Kungsbacka kommun har specifikt haft med sig denna fråga i arbetet med en ny fördjupad översiktsplan för Kungsbacka stad och ser både för- och nackdelar med en förtätning av staden avseende luftkvaliteten. Laholms kommun har specifikt uttalat att man väljer att ha med ”Ren luft” och möjligheter till kollektivtrafik i ett tidigt skede när det gäller planfrågor.

Lukt från vedeldningsrök är den vanligaste orsaken till besvär kopplat till luftkvaliteten i länet. Andelen som besväras dagligen eller minst en gång per vecka är ungefär dubbelt så stor som i landet som helhet³³. Kommun-

³¹ Regional kartläggning av befolkningens exponering för luftföroreningar i Halland, J. Linden m.fl., IVL, dec 2019

³² Barnmiljö hälsorapport 2021 Halland, Arbets- och miljömedicin Syd och Länsstyrelsen Halland

³³ Miljö och hälsa i Västra Götaland och Halland 2018, Västra Götalandsregionen, Miljömedicinskt

erna upplever att antalet klagomål kopplat till vedeldning ligger på samma nivå som tidigare.

Regelbunden miljötillsyn sker på de större pannanläggningarna för värme-
produktion. Signaler från miljötillsyn på regional och kommunal nivå pekar
på att flera av länets anläggningar investerar i rökgasrening i takt med krav
från EU där t. ex. utsläppen av stoft gradvis stryps till 2025 för merparten
av anläggningarna. Återkommande miljötillsyn på regional och kommunal
nivå är en viktig och bred kanal ut mot företagen för att styra mot förbät-
ringar avseende luftkvalitet.

Det finns fortsatt behov av insatser för miljöanpassade transportsystem
och hållbar pendling genom ökad kollektivtrafik och cykling. Utbyggnaden
av laddinfrastruktur för elbilar fortsätter och i Halland är biogasen som
fordonsbränsle också ett bra miljöalternativ. Bilinnehavet per 1 000 invån-
are vid årsskiftet 2023/2024 var 527 i Halland och 471 i riket och körsträck-
an per capita är nio procent högre i Halland än i riket.³⁴ I Halland är cykeln
ett alternativ för arbetspendling då 4 av 10 hallänningar inte har mer än 30
minuters cykelavstånd till jobbet³⁵.

Luftföroreningar

Miljökvalitetsmålet Frisk luft förtydligas i tio preciseringar med målvärden
för vissa ämnen som inte bör överskridas, här redogörs för resultat från
mätningar för partiklar, NO₂ och ozon.

I Laholm har en inledande kartläggning av luftkvaliteten genomförts som
visar att den nedre utvärderingströskeln överskrids för PM¹⁰ och den övre
utvärderingströskeln för bens(a)pyren. Av denna anledning planerar
Laholms kommun att genomföra mätningar i samband med att en ny över-
siktsplan tas fram.

Luftmätningar i gaturum i Halmstad centrum visar att både miljökvalitets-
normerna och miljömålet för NO₂ uppfylldes för åren 2022 och 2023¹⁰.
Resultaten för partiklar visar att miljökvalitetsnormen för PM¹⁰ för 2022 och
2023 uppfylldes men miljömålet överskreds vid båda mätningarna. Tidigare
genomförda mätningar visar att miljökvalitetsnormen för ozon inte uppfyll-
des för 2021 och därmed inte heller miljömålet.

Luftmätningar har genomförts under perioden december 2021 till och med
januari 2023 i Varbergs centrum¹¹. Vid en jämförelse mellan mätresultat och
miljökvalitetsnormer finns inga överskridanden för kväveoxider eller

34 Körsträckedata - Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet (rus.se)

35 Fossilfria drivmedel i Halland, en förstudie – Nuläge, utblick och fokusområden för
omställning, Johan Torén, Karin Pettersson

partiklar. För PM¹⁰ överskrids nedre utvärderingströskeln för dygnsmedelvärden.

Bara naturlig försurning Hallands län

Sammanfattning för Bara naturlig försurning – Hallands län

I halländska vatten behöver man sprida stora mängder kalk för att motverka försurningen. Det finns en positiv trend med minskat svavelnedfall och svagt ökande pH-värden i yt- och markvatten. Mycket tyder på att det mesta av den naturliga återhämtningen redan skett och man behöver fortsätta kalka. Skogsbrukets påverkan har fått större betydelse och askåterföring på skogsmark behöver öka. De senaste årens ökade kostnader för kalkspridning och minskade statsbidrag till kalkning försämrar möjligheterna att nå målet.

Utveckling i miljön och målbedömning för Bara naturlig försurning - Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Bara naturlig försurning - Hallands län

Länsstyrelsen i Hallands län har det övergripande ansvaret för kalkning av försurade sjöar och vattendrag i länet. För att följa upp kalkningens effekter genomför Länsstyrelsen årligen vattenkemiska och olika biologiska undersökningar.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Under 2023 spreds sammanlagt 8 269 ton kalk i Hallands län. Den höga vattenföringen under delar av 2023 medförde att kalkdoserarna förbrukade ungefär 1 000 ton mer kalk än planerat.³⁶ Kommunerna är huvudmän för kalkningen och ansvarar för den praktiska kalkspridningen. Syftet är att minska försurningens negativa effekter i sjöar och vattendrag.

Åtgärder inom näringslivet

- För att minska skogsbrukets påverkan på försurningen är askåterföring en viktig åtgärd. Under 2022 och 2023 har det inte

³⁶ Länsstyrelsen i Hallands län. 2024. Kalkning av sjöar och vattendrag i Hallands län – Verksamhetsberättelse för budgetåret 2023

gjorts någon askåterföring på skogsmark i Hallands län. Under den senaste femårsperioden dessförinnan (2017-2021) har det årligen spridits aska på i genomsnitt 400 hektar skogsmark i Hallands län.³⁷

Tillstånd och målbedömning för Bara naturlig försurning - Hallands län

Miljökvalitetsmålet är inte uppnått och bedöms inte kunna nås inom överskådlig tid med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Sammantaget bedöms utvecklingen i miljön som neutral eftersom det inte går att se en tydlig riktning.

De senaste årens ökade kostnader för kalkspridning tillsammans med minskade statsbidrag till kalkning har medfört en neddragning av kalkningen i Hallands sjöar och vattendrag under 2024. Detta kommer försämra möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet. Många sjöar och vattendrag riskerar att återförsuras om kalkningen uteblir, vilket kommer få negativa effekter på ekosystemen. Känsliga arter såsom lax och flodpärlmussla riskerar att försvinna från flera halländska vattendrag.

Utvecklingen är i vissa delar positiv men långt ifrån tillräcklig. Skogsbruk påverkar miljökvalitetsmålet genom att trädutväxt har en försurande effekt på skogsmarken som blir permanent när träden skördas.³⁸ Återhämtningen i skogsmarken går mycket långsamt och utvecklingen är osäker.

Utsläppen av försurande ämnen såsom svavel- och kväveoxider är framför allt kopplade till transporter (inklusive internationell sjöfart), energiproduktion och industri. För att nå miljökvalitetsmålet krävs styrmedel på nationell och internationell nivå, exempelvis för minskad användning av svavelhaltiga bränslen.

Påverkan genom atmosfäriskt nedfall

Svavelnedfallet i Halland har minskat med ungefär 90 procent sedan slutet av 1980-talet och nedfallet ligger numera på ungefär 1 kg svavel per hektar.³⁹ Kvävenedfallet i Halland har under 2000-talet minskat med 38 procent.⁴⁰ Positivt är att minskningen av kvävenedfall har lett till att

³⁷ Skogsstyrelsen. 2024. Statistikdatabas – Åtgärder i Skogsbruket Askåterföring

³⁸ Pihl Karlsson, G., Kronnäs, V., Karlsson, P.E., Akselsson, C., Hellsten, S. 2023. Försurning och övergödning i södra Sverige - Resultat från Krondroppsnätet till och med 2021/22. IVL Svenska Miljöinstitutet.

³⁹ Dataunderlag för indikator 101 – Nedfall av svavel. 2024

⁴⁰ Dataunderlag för indikator 381 – Nedfall av kväve till barrskog. 2024

nedfallet nu har närmat sig den kritiska belastningsnivån för lövskog, men för barrskog överskrids den i hela Halland.

Största delen av det försurande nedfallet i Halland härrör från utsläpp i andra länder och från den internationella sjöfarten. För att nedfallet inte ska överskrida den kritiska belastningsgränsen är vi beroende av att de internationella överenskommelserna om utsläppsminskningar följs. Särskilt viktigt är att minska den internationella sjöfartens utsläpp.

Den internationella sjöfarten ger upphov till betydande utsläpp av svaveldioxid. Baserat på uppgifter om mängden bunkerolja som köps i Sverige beräknades utsläppen av SO₂ från internationell sjöfart i Sverige till knappt 11 000 ton under 2022, vilket är en minskning jämfört med de förgående åren.⁴¹ Fartyg i internationell trafik som kör till och från svenska hamnar kan bunkra både i Sverige och utomlands och variationen mellan åren kan därför vara stor trots att trafiken är ungefär densamma.

Påverkan genom skogsbruk

Hallands län är det län som påverkas mest av skogsbrukets försurning. Anledningen är att skogsmarken redan är kraftigt försurad genom ett högt historiskt nedfall av försurande ämnen, länets kustnära läge som ger nedfall av sulfatsvavel via havssalt tillsammans med naturligt försurningskänsliga jordar med låg vittring.

Försurningspåverkan från skogsbruket har ökat under de senaste tjugo åren, dels genom att efterfrågan på förnybar energi har ökat uttagen av grot (grenar och toppar) och genom att den totala mängden biomassa i skogen har ökat. Skogsbrukets bidrag till försurning i skogsmark är idag i samma storleksordning som depositionen av försurande ämnen.

För att minska skogsbrukets påverkan måste aska från förbränning av biobränslet återföras till de avverkade områdena. Skogsbrukets försurningsbidrag bedöms då minska kraftigt eller försvinna helt. Utan askåterföring bör man i de mest försurade områdena överväga att förbjuda eller begränsa grot-uttag.

Försurade sjöar och vattendrag

Data från miljöövervakningen visar en positiv utveckling i okalkade sjöar och vattendrag med sjunkande sulfathalter, stigande pH-värden och ökad buffertförmåga. Trenden var starkare under 1990-talet än under 2000-talet vilket antyder att det mesta av återhämtningen redan skett och att den

⁴¹ Naturvårdsverket. Svaveldioxid, utsläpp till luft, internationellt flyg och sjöfart. 2024

planar ut på en nivå som ligger betydligt under de förhållanden som rådde före försurningen.

I Halland bedöms ungefär två tredjedelar av sjöarna vara försurade, vilket är den högsta andelen försurade sjöar i Sverige.⁴² För vattendragen saknas underlag för att göra motsvarande beräkningar men situationen är troligen liknande.

Försurad mark

Trots att nedfallet av svavel har minskat kraftigt så går återhämtningen i marken långsamt och ungefär tre fjärdedelar av skogsmarken i Halland är fortfarande försurad. En anledning är att vittringen är för långsam för att kompensera för många decenniers ackumulerade nedfall. Återhämtningen motverkas dessutom av ökande uttag av biomassa och genom att volymen stående skogsbiomassa har ökat. På längre sikt kan förväntade klimatförändringar påverka utvecklingen både positivt (ökad vittring) och negativt (högre tillväxt och ökad utlakning av kväve vilka båda ökar försurningen).

Försurningstillståndet i marken speglas också av kvaliteten på markvattnet. Den syraneutraliserande förmågan (ANC) visar på att markvattnet fortfarande är försurat vid de skogliga mätplatserna i Halland.⁴³

⁴² Dataunderlag för indikator 330 - Försurade sjöar. 2022

⁴³ Pihl Karlsson, G., Akselsson, C., Hellsten, S., Kronnäs, V., Karlsson, P.E. 2024. Försurning och övergödning i Hallands län - Resultat från Krondropps nätet till och med 2022/23

Giftfri miljö Hallands län

Sammanfattning för Giftfri miljö - Halland

I Hallands län pågår hela tiden kartläggande och åtgärdande arbete för att minska användandet och spridningen av farliga kemikalier. Därtill utreds och åtgärdas förorenade områden, och verksamhetsutövare tillsynas och utbildas. Effekterna är ofta svåra att mäta. Ofullständig lägesbild, otillräckliga resurser samt en växande lista med hälso- och miljöskadliga ämnen att beakta är några exempel på utmaningar som gör att åtgärdsarbetet går för långsamt för att miljömålet ska nås inom utsatt tid.

Utveckling i miljön och målbedömning för Giftfri miljö – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Giftfri miljö – Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- I Halland pågår statligt finansierade åtgärder på fyra av länets högst prioriterade förorenade områden, Holms tvätt i Halmstads kommun⁴⁴, Slöinge träförädling i Falkenbergs kommun⁴⁵, Kvarteret Renen i Varbergs kommun⁴⁶ samt Asklunds Trävaru AB i Laholms kommun. Åtgärderna kommer leda till minskade risker för hälsa och miljö samt minskad spridning av farliga ämnen från dessa områden.
- Länsstyrelsen i Hallands län har, tillsammans med länets kommuner, inlett arbetet med att kartlägga och inventera PFAS-förorenade områden. Målet med inventeringen är att få översikt över vilka områden som innebär störst risker för hälsa och miljö.
- Länsstyrelsen i Hallands län har genomfört verifierande PFAS- och sedimentprovtagning under 2024, med målet att öka kunskapen om föroreningar på de provtagna lokalerna samt mer generellt om olika branscher. Resultaten är inte sammanställda ännu.⁴⁷
- Länsstyrelsen i Hallands län har under 2024 provtagit 18 av länets åmynningar samt fem dricksvattentäkter med avseende på bland

⁴⁴ Information om saneringsprojektet på Halmstads kommuns webbplats.

⁴⁵ Information om saneringsprojektet på Falkenbergs kommuns webbplats.

⁴⁶ Information om saneringsprojektet på Varbergs kommuns webbplats.

⁴⁷ Mer information om verifierande provtagning i Halland på Länsstyrelsen i Hallands läns webbplats.

annat PFAS. Bekämpningsmedel och metaller. Även provtagning av läkemedelsrester har gjorts i recipienter nedströms fem kommunala reningsverk. Resultaten av provtagningarna kommer bland annat bli underlag för statusklassning inom vattenförvaltningen, riskbedömningar inom dricksvattendirektivet samt för miljöövervakning.

- Region Halland har på sjukhuset i Varberg förbättrat hantering och förvaring av farligt avfall, vilket minskat risken för olyckor och spridning av farliga kemikalier.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- I Laholms kommun pågår under 2024 ett tillsynsprojekt med fokus på farliga ämnen i varor hos mindre företag, samt kontroll av företagets kunskap om kemikalier och kemikalielagstiftning. Målet är att öka företagets kunskap om kemikalier i varor.
- Kungsbacka kommun deltar under 2023 och 2024 i flera nationella tillsynsprojekt, bland annat med fokus på kemikalieinnehåll i varor hos mindre företag, samt kontroll av företagets kunskap och kundinformation. Målet är att öka regelefterlevnaden och kunskapen hos företagen, samt förbättra möjligheterna för konsumenter att göra välinformerade konsumtionsval.
- Halmstads kommun har genomfört ett förvaltningsövergripande arbete kring konstgjorda markmaterial på lek- och aktivitetsytor. Resultatet blev ett internt handläggarstöd som syftar till att minimera användandet av konstgjorda markmaterial samt säkerställandet av försiktighetsåtgärder där materialen ändå behövs. Målet är att minska spridning och exponering av mikroplaster och farliga kemikalier förknippade med dessa.
- I flera av länets kommuner fortsätter arbetet med att ställa krav på kemikalieinnehållet vid upphandling av produkter, målet är att minska exponering för kemikalier i kommunernas lokaler och verksamheter, samt skapa incitament för företag att i sin tur ställa hårdare krav på sina leverantörer. De flesta kommuner har beslutade kemikalieplaner att utgå ifrån, och i vissa kommuner pågår just nu arbete med att uppdatera och revidera dessa planer.
- I Varbergs kommun har sluttäckning av Lassabackadeponin färdigställts. Deponin har sluttäckts med överskottsmassor från bygget av Varbergstunneln, vilket gett stora miljömässiga och ekonomiska samordningsvinster för båda projekten.⁴⁸ Det täckta

⁴⁸ Information om Varbergstunneln och masshantering på Varbergs kommuns webbplats.

deponiområdet omvandlas nu till ett naturområde, Fågelbacka, i anslutning till Getteröns naturreservat.⁴⁹

Övriga åtgärder

- Tre LOVA-projekt⁵⁰ med syfte att minska spridning av miljögifter från båtbottnfärg har genomförts under 2023 och 2024 i Halland. Sammanlagt omfattade de 149200 kr i LOVA-bidrag, som använts till bland annat inköp av skrovdular och sanering och epoxibehandling av båtskrov^{51 52 53}.
- Räddningstjänsten i Halmstads kommun har gjort en stor kartläggning över släckinsatser med risk för PFAS-förorening. Målet är att utreda, riskbedöma, prioritera och i slutändan åtgärda de platser där miljö- och hälsorisker identifieras. Några platser kommer ingå i länsstyrelsens verifierande provtagning⁵⁴, och kommer bidra till värdefull kunskap om släckinsatser och PFAS.
- Varbergs Fastighets AB har fyra pågående och ett planerat byggprojekt med en ambition att arbeta mot Svanen-certifiering. Certifieringen innebär bland annat krav på energianvändning, kemiska produkter och byggprodukter, och målet är minskad miljöpåverkan i byggnadens hela livscykel.⁵⁵
- Vivab, Varbergs och Falkenbergens gemensamma VA-bolag, har med hjälp av bidrag från Naturvårdsverket testat olika tekniker för att rena avloppsvatten från läkemedelsrester. Resultaten är lovande, och när analyserna är helt klara kommer en rapport publiceras på bolagets hemsida.⁵⁶

Tillstånd och målbedömning för Giftfri miljö – Hallands län

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel. Tillgängliga resurser räcker inte för att åtgärdsarbetet ska gå tillräckligt snabbt. Utmaningar med nya kemikalier som ökar i miljön, exempelvis PFAS-ämnen, tar ut positiva utvecklingstrender avseende andra aspekter. Ingen tydlig trend går därför att se.

⁴⁹ Information om naturområdet Fågelbacka på Varbergs kommuns webbplats.

⁵⁰ Generell information om LOVA-projekt på Havs- och Vattenmyndighetens (HaV:s) webbplats.

⁵¹ Projektsida i HaV:s projektkatalog (havochvatten.se)

⁵² Projektsida i HaV:s projektkatalog (havochvatten.se)

⁵³ Projektsida i HaV:s projektkatalog (havochvatten.se)

⁵⁴ Mer information om verifierande provtagning på Naturvårdsverkets webbplats

⁵⁵ Samlad information om byggprojekt på Varbergs fastighets AB webbplats.

⁵⁶ Information om projektet och framtida länkar till rapporter på Vivabs webbplats.

De indikatorer som kan bidra till bilden av utveckling och tillstånd i Halland är begränsade. Låga och sänkta anslag för miljöövervakning försvårar långsiktig uppföljning av kemikalieförekomsten i länet, och gör att bilden av tillståndet blir ofullständig. Dessutom är effekter av många åtgärder och förebyggande insatser som görs, till exempel genom Länsstyrelsens och kommunernas löpande tillsyn, ofta svåra att mäta. I denna uppföljning har två preciseringar valts ut och får extra utrymme, även om mycket arbete görs i länet kopplat även till övriga preciseringar.

Precisering 1: Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen

Att mäta halter av olika kemikalier i miljön kan indirekt spegla exponering för dessa ämnen. Därför används data från bland annat miljöövervakning, och screening av dricksvattentäkter för att skapa en bild av läget i Halland.

I Halland finns ett av fyra vattendrag som provtas varje år för beräkning av toxicitetsindex för växtskyddsmedel i ytvatten⁵⁷. Totalt har 109 olika substanser påträffats i Halland. Toxicitetsindexet har varierat mycket från som högst 55 957 år 2009 till som lägst 49 år 2023. Indextrenden i Halland är nedåtgående, vilket betyder att risken för att vattenlevande organismer ska påverkas av växtskyddsmedel i Halland har minskat sedan 2009.⁵⁸

Miljöövervakningen i Halland har under senaste åren fokuserat mycket på PFAS. Under 2024 provtogs 18 av Hallands å-mynningar och resultaten hittills visar att trifluorättiksyra (TFA) förekommer i halter på 300-700 ng/l i samtliga vattendrag⁵⁹. TFA är nedbrytningsprodukt till bland annat moderna kylmedium och pesticider⁶⁰, och har på senare tid uppmärksammats som vida spridd⁶¹. Vid screening av dricksvattentäkter i Halland påträffades också PFAS. I två av fem täkter överskreds kommande gränsvärde för PFAS₄ i dricksvatten.⁶²

I senaste vattenförvaltningcykeln (cykel 3) klassades samtliga halländska ytvattenförekomster som dålig kemisk status med avseende på kvicksilver och PBDE (flamskyddsmedel). Fem ytvattenförekomster hade även dålig status avseende PFOS, och en avseende bensoapyren.

⁵⁷ Mer om toxicitetsindex för växtskyddsmedel i ytvatten på sverigesmiljomal.se

⁵⁸ Hallands län - Sveriges miljömål (sverigesmiljomal.se)

⁵⁹ Länsstyrelsen i Hallands län

⁶⁰ Fakta om TFA på Eurofins webbplats.

⁶¹ PAN Europe, TFA, *The forever chemical in the water we drink* (2024) Rapporten finns tillgänglig på PAN Europe's webbplats.

⁶² Länsstyrelsen i Hallands län

Precisering 4: Förorenade områden

Halland är expansivt och många saneringar av förorenade områden sker i samband med exploatering. Utredningar och åtgärder kommer också till stånd genom kommunernas och Länsstyrelsens tillsyn, samt tack vare möjlighet till statlig finansiering. Det statliga anslaget är avgörande för att kunna upprätthålla och öka takten i arbetet med förorenade områden i Halland.

Utmaningar med att rekrytera personal upplevs som en bromsande faktor i Halland. Arbetet med förorenade områden är komplext och projekt är ofta mångåriga, varför värdet av förvärvad kompetens och erfarenhet inte går att överskatta. Personella resurser är också avgörande för hur snabbt arbetet med förorenade områden kan ske.

En mer kvantitativ bild gällande förorenade områden i Halland kan fås från databasen EBH-stödet. I Halland finns över 2400 förorenade områden, varav 224 är antingen åtgärdade eller delåtgärdade. 204 områden befinner sig i utredningsskede. 394 områden (försvarets objekt ej inkluderade) har för närvarande riskklass 1 eller 2 och är därmed prioriterade för utredning eller åtgärd. Siffrorna kommer dock ändras i och med pågående PFAS-inventering. Hittills har 1542 av länets befintliga EBH-områden bedömts som potentiellt PFAS-förorenade, baserat på bransch.⁶³ Allteftersom inventeringen fortskrider kan riskklassningar komma att justeras upp, samt ytterligare åtgärder krävas där PFAS inte beaktats vid tidigare insatser. Sannolikt kommer antalet områden i behov av åtgärd öka.

⁶³ Länsstyrelsen i Hallands län, EBH-stödet.

Skyddande ozonskikt Hallands län

Sammanfattning för Skyddande ozonskikt – Hallands län

Åtgärder för att minska utsläppen av ozonnedbrytande ämnen har varit framgångsrika. Många ämnen finns kvar i atmosfären under en lång tid och det kan dröja flera decennier innan den nedbrytande effekten på ozonskiktet upphör helt. Regionalt behöver åtgärder fokuseras på att minska utsläppen av lustgas, framför allt från jordbrukssektorn, förbättra omhändertagandet av isoleringsmaterial som innehåller klorfluorkarboner samt att fortsätta insamlingen av uttjänta kylmöbler.

Utveckling i miljön och målbedömning för Skyddande ozonskikt – Hallands län

Det görs inte någon bedömning på regional nivå.

Åtgärdsarbete för Skyddande ozonskikt – Hallands län

Utsläppen av klorfluorkarboner (CFC) sker främst som läckage från förbrukade varor och produkter där ämnen används i isoleringsmaterial eller som köldmedier. Det saknas uppgifter kring hur stora mängder som omhändertas och destrueras på rätt sätt, kunskapsuppdatering behövs kontinuerligt bland verksamhetsutövarna för att större mängder CFC-haltigt bygg- och rivningsavfall ska omhändertas på rätt sätt. Även tillsynsmyndigheten och de som ger rivningslov behöver ett ökat stöd för att driva arbetet framåt.

Lustgas är också ett ämne som bidrar till att bryta ner ozonet i stratosfären. Med ökade utsläpp av lustgas kan återhämtningen av ozonskiktet fördröjas.

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

Greppa Näringen är ett samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och flera olika rådgivningsorganisationer i Sverige. Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på. Målen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Det finns olika rådgivningsmoduler som lantbrukarna kan ta del av. I modulerna klimatkollen 20A som rör växtodlingsgårdar och klimatkollen 20B som rör

djurgårdar ingår kvävestrategier och därmed även strategier för att minska lustgasutsläpp. I Hallands län har tyvärr inga rådgivningar utförts under det senaste året⁶⁴.

Länsstyrelsen Västra Götaland⁶⁵ arbetar aktivt med att förhindra illegal export av farligt avfall, bland annat gamla kylar och frysar. Länsstyrelsen Västra Götaland har uppmärksammat att ozonnedbrytande freon-nummer är ovanligt även i gamla begagnade kylmöbler. I de fall som exporter har förbjudits under året har det varit av andra skäl än att de innehållit freoner. Länsstyrelsen Västra Götaland genomför dessa kontroller i Västra Götaland, Värmland, Jönköping och Hallands län, i samverkan med Tullverket, Kustbevakningen, Polisen och Åklagarmyndigheten. Andra insatser är tillsyn på avfallsanläggningar som samlar in kasserade kylmöbler.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

Region Halland har ansökt om bidrag⁶⁶ (KlimatKlivet) för nya destruktionsanläggningar på Halmstads sjukhus samt Varbergs sjukhus.

Miljösamverkan Väst har under 2022–2023 haft projektet⁶⁷ ”Tillsyn bygg- och rivningsavfall” där flera av Hallands kommuner deltagit.

Åtgärder inom näringslivet

I Hallands län finns en anläggning som omhändertar och destruerar kylmöbler. Stena Recycling AB har tillstånd från 2022⁶⁸ för verksamheten. Anläggningen kommer moderniseras och utrustas med bättre teknik. På sikt kan detta minska eventuella störningar i processerna och därmed även diffusa utsläpp av ozonnedbrytande ämnen.

Tillstånd och målbedömning för Skyddande ozonskikt – Hallands län

Lagar och regleringar på nationell och internationell nivå har varit avgörande för att utsläppen av ozonnedbrytande ämnen minskat. Arbetet inom Montrealprotokollet behöver fortsätta men det behövs även ett fortsatt arbete för att minska utsläppen av ämnen som inte omfattas,

⁶⁴ Gun Wallnedal, landsbygdsenheten, Länsstyrelsen Hallands län (2024-09-13)

⁶⁵ Åsa Fröjd, handläggare gränsöverskridande transporter, miljöskyddsavdelningen, Länsstyrelsen Västra Götaland (2024-09-20)

⁶⁶ Patrik Ekheimer, samhällsbyggnadsenheten, Länsstyrelsen Hallands län (2024-09-13)

⁶⁷ Tillsynsportal Väst, Projekt (2024-09-27)

⁶⁸ Vänersborgs Tingsrätt, mål nr M 649-21

exempelvis lustgas och andra kväveföreningar som kan påverka ozonskiktet negativt.

Vändpunkt och återväxt

I Sverige behöver vi framför allt rikta insatser vid hantering av bygg- och rivningsavfall innehållande CFC, åtgärder för att minska lustgas och andra kväveföreningar samt illegala transporter av farligt avfall.

Ofarliga halter ozonedbrytande ämnen

Det behövs ett fortsatt informationsarbete inom sektorn som hanterar bygg- och rivningsavfall. Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning för hantering av bygg- och rivningsavfall som kan innehålla CFC-haltigt material⁶⁹. För att öka kunskapsnivåerna behöver vägledningen få större spridning inom bygg- och rivningsbranschen. Den bör även synliggöras och spridas till de myndigheter som ger tillstånd för bygg- och rivningslov eller som utövar tillsyn på verksamheter som hanterar bygg- och rivningsavfall. En riktad tillsynskampanj på nationell nivå skulle kunna bidra till att lyfta kunskapen bland verksamhetsutövare inom branschen och därigenom ge en ökad och korrekt återvinning av CFC-haltigt bygg- och rivningsavfall. Det behövs bättre spårbarhet och ekonomiska incitament för att materialet ska omhändertas på rätt sätt.

I Sverige sker störst utsläpp av lustgas inom jordbrukssektorn. Detta återspeglas även i samtliga av de halländska kommunerna. Fram till år 2012 såg man en minskning av lustgasutsläppen från jordbrukssektorn i Hallands län, därefter har utsläppen legat på ungefär samma nivå⁷⁰. För Varbergs kommun och Hylte kommun kan man se något högre utsläpp av lustgas från industrisektorn. Vad dessa förhöjda halter beror på är oklart, men i båda kommunerna återfinns massa- och pappersbruk, vilket skulle kunna vara en av orsakerna till de något högre utsläppshalterna i dessa kommuner.

⁶⁹ Naturvårdsverkets Vägledning om CFC-haltigt byggisolermaterial.

⁷⁰ Nationella emissionsdatabasen

Säker strålmiljö Hallands län

Sammanfattning för Säker strålmiljö- Hallands län

Länets aktörer har genomfört ett antal åtgärder för att skydda allmänhet och arbetstagare från skadlig strålning. Region Halland och länets kommuner bedriver ett aktivt arbete med att informera allmänhet och mäta, följa upp och åtgärda radon i sina fastigheter. Ringhals arbetar aktivt med att begränsa sina utsläpp av radioaktiva ämnen. Antalet nya fall av hudcancer ökar för kvinnor medan det sjunker för män. För annan hudcancer än malignt melanom är trenden sjunkande för båda könen i Halland men högre än i riket.

Utveckling i miljön och målbedömning för Säker strålmiljö - Hallands län

Det görs inte någon bedömning på regional nivå.

Åtgärdsarbete för Säker strålmiljö - Hallands län

Åtgärder på regional nivå - myndigheter

- Länsstyrelsen i Hallands län har under 2024 genomfört en utdelning av nya varningsmottagare till allmänheten inom den inre- och yttre beredskapszonen som sträcker sig 5 respektive 25 kilometer ut från Ringhals kärnkraftverk. MSB upphandlade varningsmottagarna och länsstyrelsen upphandlade och administrerade utdelningen till cirka 70 000 hushåll och tog fram en informationsbroschyr om vad man ska tänka på vid larm om en kärnkraftsolycka och kortfattad fakta om joniserande strålning och hur det kan påverka människor. Länsstyrelsen har även administrerat utdelning av jodtabletter till samtliga hushåll och kompletteringsutdelar till nyinflyttade invånare. Allmänheten får genom tidig varning i kombination med eventuellt intag av förhandsutdelade jodtabletter ett gott skydd vid ett eventuellt utsläpp av radioaktivt jod.⁷¹
- Länsstyrelsen har utbildat samtliga kommuner i handhavande av nya instrument för strålningsmätning som MSB upphandlat och distribuerat vilket gett kommunerna och länet en förmågehöjning.

⁷¹Vid larm från Ringhals kärnkraftverk- det här behöver du veta. Länsstyrelsen i Hallands län.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Region Halland har en årlig återkommande kunskapshöjande insats om sunda solvanor och hudcancer för att stärka medvetenheten om hur man kan skydda sig. Insatsen består av material att använda i väntrum och i mötet med hallänningen, kommunikationsinsatser (via sociala medier och Region Hallands egna plattformar) samt webbutbildningar. Insatsen genomförs med stöd av regionala cancercentrum (RCC) i samverkan och grunden är de råd som finns på 1177 samt informationsbrev som skickas till berörda verksamheter.⁷²
- Region Halland har genomfört följande åtgärder för att minska skadlig strålning som berör både patienter och personal i alla regionens verksamheter som använder joniserande strålning:
- gjort översyn och presenterat förbättringsförslag för Folk tandvårdens lokaler där man bedriver intraoral tandröntgen.
- utvecklat samarbetet med Regionfastigheter för bättre samordning vid ny- och ombyggnation av lokaler för verksamhet med joniserande strålning.
- reviderat ledningssystemets interna uppföljningsstrukturer och påbörjat en mer systematisk intern revision av strålsäkerhetsarbetet.
- förtydligat rutiner för kompetenssäkring av nyanställda och hyrpersonal som ska jobba med joniserande strålning.
- identifierat behov och tagit fram åtgärder för bättre strålskydd för specifika grupper som riskerar att utsättas för höga stråldoser i specifika organ (exempelvis ögonlins och fingrar).
- framöver kommer Hallands Sjukhus att arbeta med att förbättra flöde vid avvikelser- och tillbudsuppföljning samt förtydliga samordning för rapportering till olika myndigheter.
- förtydliga samordnat arbetsmiljöansvar kopplat till strålsäkerhet för personal.
- få igång en chefsintroduktion i strålsäkerhet riktad till chefer som bedriver och/eller har personal i verksamhet med strålning.⁷³
- Regionfastigheter har utfört radonmätningar i alla regionens byggnader mellan 2022-2024 till en kostnad av cirka fyra miljoner kronor. Hösten 2024 utförs den sista etappen. Det är endast en vårdcentral samt ett elevboende som uppvisar högre halter än gränsvärdet 200 bq/m³. Åtgärder har genomförts på vårdcentralen som följs upp och elevboende ska byggas om under 2025 och följas

⁷² Susanne Johansson, Hälso-sjukvårdsstrateg Region Halland och Länk
<https://www.1177.se/Halland/liv--halsa/sol-och-varme/sa-skyddar-du-dig-mot-solen/>

⁷³ Jonny Hansson, Sjukhusfysiker Region Halland. Strålskyddsbokslut Region Halland, Verksamhetsåret 2023.

upp under 2026. Mätningar av hela beståndet genomförs vart 10:e år.⁷⁴

- Kommunerna i Halland beaktar systematisk frågan kring skuggiga miljöer på förskolor och skolor men även vid lekplatser, torg och andra allmänna mötesplatser i samband med bygglov och detaljplaner.
- Från 2018 är det inte längre tillåtet enligt strålskyddslagen att låta personer under 18 år sola i kosmetiskt solarium. Samtliga kommuner i länet uppger att de årligen genomför tillsyn på kommunens solarier. Varbergs kommun planerar även att delta på ett Miljösamverkansprojekt om solarium nästa år för att få en likartad tillsyn.
- Mätning av bakgrundsstrålning genomförs av kommunerna i Hallands län var sjunde månad. Mätningen görs på sjutton utvalda platser och utgör underlag vid en eventuell händelse med utsläpp av radioaktiva ämnen. Rapporteringen av mätningarna görs till länsstyrelsen i Hallands län. Kommunerna har fått nya mätinstrument av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, och utbildning av länsstyrelsen.

Åtgärder inom näringslivet

- Avvecklingen av två reaktorer vid Ringhals kärnkraftverk har påbörjats. Avställningsdrift inleddes 2020 för reaktor 2 och under 2021 för reaktor 1 och under våren 2024 gick båda reaktorer in i fasen nedmontering och rivning, vilket innebär att storskalig rivning påbörjats. Under en övergångsperiod när system ska tömmas och radioaktiva delar nedmonteras och dekontamineras kan utsläppen av radioaktiva ämnen öka något. Men på sikt kommer utsläpp av radioaktiva ämnen att minska. Reaktor 3 och 4 kommer fortsätta drivas.⁷⁵

Tillstånd och målbedömning för Säker strålmiljö - Hallands län

Miljömålet bedöms inte regionalt.

Radioaktiva ämnen

Drift av kärnkraftverk innebär att små mängder radioaktiva ämnen släpps ut till miljön. Ringhals arbetar aktivt med att begränsa sina utsläpp av radioaktiva ämnen till luft och vatten. Den senaste tioårsperioden har t.ex.

⁷⁴ Filip Christensson, Regionfastigheter, Region Halland.

⁷⁵ Åsa Henning, Vattenfall, Ringhals AB.

en reduktion av utsläppen till vatten skett med en faktor 10, dvs en dividering med 10. Totalt sett innebär såväl begränsning av driftutsläpp som pågående avveckling att utsläppen av radioaktiva ämnen på sikt kommer att minska i Halland.

Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, anser att kunskap avseende strålskyddskonsekvenser av kärnvapenanvändning i Sverige behöver utvecklas liksom planeringen för skyddsåtgärder vid kärnvapenexplosioner.⁷⁶

Radon är en radioaktiv gas som varken luktar, smakar eller syns och är ett naturligt förekommande ämne i miljön som utgör en hälsorisk när det tränger in i byggnader och ger upphov till förhöjd radonhalt i luft. Det är när referensnivån för radonhalter i luft på 200 bq/m³ överskrids i ett hus eller på en arbetsplats som det kan vara skadligt för hälsan.

Strålsäkerhetsmyndigheten uppskattar att radon i bostäder orsakar omkring 500 lungcancerfall per år i Sverige. Av dessa är cirka 450 rökare.⁷⁷ Det är önskvärt att öka antalet radonmätningar som underlag för åtgärder där referensnivån överskrids. Kommunerna behöver bedriva en effektiv tillsyn.⁷⁸ I Halland arbetar kommuner och region aktivt och systematiskt med radonmätning. Radon följs upp i miljömålet *God bebyggd miljö*.

Ultraviolet strålning

Solens ultravioletta strålning är huvudorsaken till hudcancer. RCC (Regionalt cancercentrum) syd rapport från 2023 visar att insjuknandet av malignt melanom i Södra sjukvårdsregionen nästan tredubblats under perioden 2005–2019. En ytterligare närmast fördubbling förutses till år 2034 om trenden håller i sig. Ökningen av malignt melanom ses i alla åldersgrupper men är störst i åldersgruppen över 60 år.⁷⁹

I Hallands län är antalet nya fall av malignt melanom något lägre för både män och kvinnor än riksgenomsnittet men trenden visar en viss ökning för kvinnor medan det för män sjunker men från en högre nivå än kvinnor. För annan hudcancer än malignt melanom är antalet fall betydligt fler för både män och kvinnor i Halland än i riket men trenden är sjunkande för båda könen.⁸⁰

⁷⁶ SSM, Årlig uppföljning av nationella miljömål 2024, Naturvårdverket, NV-07955-23

⁷⁷ Strålsäkerhetsmyndigheten – vad är radon

<https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/omraden/radon/vad-ar-radon/>

⁷⁸ Strålsäkerhetsmyndigheten, Fördjupad utvärdering 2023 dnr SSM2021-4480

⁷⁹ Susanne Johansson, Hälso-sjukvårdsstrateg Region Halland. Rapport "Ökande incidens av Melanom" Regionalt Cancercentrum Syd 2023-04-02.

⁸⁰ Socialstyrelsens statistikdatabas 2024-03-09

Svårigheten med att minska antalet fall av hudcancer beror till stor del på vår attityd till solbränna och vårt beteende utomhus. Kraftig solexponering under barnåren har i flera studier visat på ökad risk för hudcancer senare i livet. Barn och vuxna i deras närhet är därför viktiga målgrupper i arbetet med skydd mot UV-strålning.

Viktigast är att fortsätta informera kring sunda solvanor då antalet årliga fall av hudcancer i Halland fortsätter att öka. Bästa sättet att skydda barn är att se till att de inte bränner sig. Det är viktigt att det finns skugga att tillgå där barn och unga spenderar mycket tid när solen är stark, som på förskole- och skolgårdar.

Elektromagnetiska fält

Elektromagnetiska fält (EMF) finns överallt omkring oss. Enligt det övergripande målet ska exponeringen för elektromagnetiska fält i arbetslivet och i övriga miljön vara så låg att människors hälsa och den biologiska mångfalden inte påverkas negativt. Förekomsten av elektriska trådlösa apparater samt trådlös överföring ökar i samhället och därmed förekomsten av elektromagnetiska fält.

I dagsläget finns två områden där skadliga hälsoeffekter av allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält inte kan uteslutas med tillfredställande säkerhet. Det handlar om exponering för 50 Hz magnetfält från kraftledningar nära hemmet och från radiofrekventa elektromagnetiska fält från den egna mobiltelefonen.⁸¹

För att minimera riskerna med EMF finns ett EU-direktiv med gränsvärden för exponering i arbetslivet. Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, följer och håller uppsikt över exponeringsnivåer i allmänna miljöer och bostäder och håller sig uppdaterad och informerar om det vetenskapliga kunskapsläget avseende hälsorisker med lågfrekventa magnetfält.⁸²

Vid planering av bostäder, förskolor och skolor ska försiktighetsprincipen tillämpas med hänsyn till elektromagnetiska fält. Kommunerna i Halland och länsstyrelsen bevakar frågor kring magnetfält från bla. mobilmaster och kraftledningar i översiktsplaner, detaljplaner och bygglov och förordar försiktighet. Kommunerna upplever att det finns ett stort behov av tillsynsvägledning inom detta fält och att riktvärdena från 2008 är svåra att förstå och tolka.

⁸¹ Strålsäkerhetsmyndigheten - Elektromagnetiska fält:
<https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/omraden/miljoovervakning/elektromagnetiska-falt/>

⁸² Strålsäkerhetsmyndigheten, Fördjupad utvärdering 2023 dnr SSM2021-4480

Ingen övergödning Hallands län

Sammanfattning för Ingen övergödning – Hallands län

I Halland är främst vattendrag och kustvatten påverkade av övergödning. Generellt visar statusen i länets ytvatten⁸³ samt provtagning i vattendrag och kustvatten inga tydliga tecken på förbättring. Kraftiga regn och stora nederbördsmängder har ökat på senare år vilket resulterat i snabb transport av näringsämnen till vatten från land och fler bräddningar från avloppsreningsanläggningar. En långsiktig satsning på åtgärdsarbete samt utökade medel till åtgärder behövs om målet ska kunna nås på sikt.

Utveckling i miljön och målbedömning för Ingen övergödning – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är OKLAR
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Ingen övergödning – Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Halland förmedlar kompetensutveckling och rådgivning inom projektet Greppa Näringen som finansieras via statliga medel. De senaste åren har efterfrågan och utbudet ökat, vilket är positivt. Vid några möten med målgruppen har handläggare av investeringsstöd deltagit, vilket till exempel lett till flera nya ansökningar om stöd för täckdikning. Länsstyrelsen ser inga snabba förbättringar i miljön, men förväntar oss en långsiktig sådan.
- Länsstyrelsen i Halland har under året meddelat tillståndsbeslut med villkor att begränsa kväve- och fosforutsläpp till ytvatten för ett avloppsreningsverk, en avfallsverksamhet samt två industriverksamheter, vilket på sikt bör förbättra vattenkvaliteten i mottagande recipienter.

⁸³ Statusklassning VISS lansstyrelsen.se

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Kommunerna i Hallands län genomför kontinuerlig tillsyn på olika typer av verksamheter i syfte att begränsa näringsläckage till land och vatten. Kommunerna arbetar även långsiktigt med att förbättra VA-nätet och att minska antalet bräddningar och störningar från avloppsreningsverk och pumpstationer. Syfte: Att minska övergödningen i hela vattensystemet. Fleråriga projekt.
- Kungsbacka kommun har satsat på nya och mer effektiva pumpstationer för avloppsvatten⁸⁴. Syfte: Öka driftsäkerheten och minska risken för att avloppsledningsnätet påverkas vid kraftig nederbörd, med överfyllda pumpstationer och bräddningar som följd. Finansiering: VA-kollektivet. Omfattning: Fem nya och åtta ombyggda pumpstationer. Resultats: Färre bräddningar och därmed mindre övergödning i mottagande recipienter.
- Kungsbacka kommun har köpt en specialbåt för vassklippning i dagvattendammar⁸⁵. Syfte: Förhindra igenväxning av dammarna. Resultat: Dammarnas fördröjnings- och reningskapacitet bibehålls vilket gynnar vattenkvaliteten i hela vattensystemet.
- Åtgärdsamordnare inom Hallands län har genomfört och genomföra många vattenvårdsåtgärder tillsammans med kommuner, vattenråd, markägare och ekonomiska föreningar men även tillsammans med företag som RISE och Axevalla hästcentrum. Exempel: Våtmarker, sedimentfällor, fosfordammar, avfasning av dikeskanter samt en förstudie av bättre mockningsmaskiner i hästhagar. Samordnarna samordnar och utreder vattenfrågor kopplade till vägars och järnvägars infrastrukturer, initierar åtgärder mot övergödning genom uppsökande verksamhet, stödjer markägare i åtgärdsprojekt samt främjar samarbete mellan kommuner. Syfte och förväntat resultat: Minskad övergödning, lokalt engagemang utifrån avrinningsområdesperspektiv, bättre vattenhushållning och mer flödesutjämning samt ökad biologisk mångfald. Fleråriga projekt. Finansiering: LOVA, LONA, egen finansiering.

Åtgärder inom näringslivet

- Privata aktörer har anlagt 49,6 ha våtmarker. Syfte: Näringsrening och/eller biologisk mångfald. Finansiering: Ca 3,4 miljoner kr via Landsbygdsprogrammet.
- År 2023: 179 lantbrukare har åtagande för 222 ha skydds-zoner mot vattendrag och 9 ha anpassade skydds-zoner. Finansiering: Drygt 0,7 miljoner kr via Landsbygdsprogrammet.

⁸⁴ Nya och mer effektiva pumpstationer | Kungsbacka kommun

⁸⁵ Specialbåt för vassklippning | Kungsbacka kommun

- År 2023: 584 lantbrukare har åtagande för kolinlagring och minskat kväveläckage (4343 ha fånggröda, 3019 ha mellangröda, 12 349 ha vårbearbetning). Finansiering: Drygt 21,6 miljoner kr via Landsbygdsprogrammet.
- År 2024: 173 lantbrukare har åtagande för 223 ha skyddszoner mot vattendrag och 9 ha anpassade skyddszoner. Finansiering: Drygt 0,7 miljoner kr via Landsbygdsprogrammet.
- År 2024: 517 lantbrukare har åtagande för kolinlagring och minskat kväveläckage (4517 ha fånggröda, 3008 ha mellangröda, 12 305 ha vårbearbetning). Finansiering: Preliminärt 19,3 miljoner kr via Landsbygdsprogrammet.

Tillstånd och målbedömning för Ingen övergödning - Hallands län

Miljömålet bedöms inte kunna nås till 2030 med nuvarande åtgärder. Över lag visar statusen i länets ytvatten inga tydliga tecken på förbättring⁸⁶. Inom Kustvattenkontrollen Halland genomförs vart tredje år en långtidsutvärdering med trendanalyser. Den senaste gjordes på data från år 1993 – 2022. Tittar man på hela perioden har halterna av totalfosfor och totalkväve en minskande trend. Om man i stället väljer att titta på de senaste 10 åren är trenden annorlunda (se diagram 1 och 2).

Kraftiga regn och stora nederbörds mängder bidrar till snabb transport av näringsämnen från land till vatten samt till att avloppsreningsanläggningar och pumpstationer överbelastas och släpper orenat avloppsvatten till recipient.

För att möjliggöra att enskilda preciseringar inom miljömålet nås till år 2030, är det viktigt med en långsiktig satsning på samordning, samsyn och tillsyn. Ett mindre komplicerat sätt att söka stöd och bidrag till åtgärder torde även öka viljan att genomföra frivilliga åtgärder.

Påverkan på havet

Transporten av totalfosfor från halländska vattendrag till havet beräknades 2023 till nästan 320 ton, vilket är mer än dubbelt så mycket som förgående års 148 ton. Motsvarande transport vad gäller totalkväve var cirka 12 500 ton år 2022, jämfört med cirka 6 000 ton 2022 och 8 900 ton 2021 (se figur 1 och 2). Den främsta anledningen till stora variationer av tillförseln av fosfor och kväve till havet är mängden nederbörd. 2023 var ett ovanligt nederbördsrikt år i Halland medan 2022 var ett torrare år än normalt. Vid

⁸⁶ Statusklassning VISS lansstyrelsen.se

kraftiga regn ökar erosionen och transporten av näringsämnen, främst fosfor, från marken till vattendragen. Beräkningarna bygger på resultat från vattenkemiska provtagningar i 16 vattendrag som ingår i den nationella och regionala miljöövervakningen samt flödesdata från SMHI. Utsläpp av näringsämnen som sker direkt till havet, exempelvis från vissa kommunala avloppsreningsverk, ingår ej.

Påverkan på landmiljön

Kvävenedfallet i halländsk skog varierade under hydrologiska året 2022/23 mellan 7,1 kg per hektar i norra och 8,7 kg per hektar i södra delarna av länet. Under 2000-talet har kvävenedfallet minskat med ungefär 40 procent. Trots att kvävenedfallet minskat så överskrids den kritiska belastningsgränsen 5 kg kväve/hektar och år för granskog, i hela länet⁸⁷.

Tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten

Sjöar: Enligt VISS klassningar, både cykel 2 och 3, har 6 av 80 sjöar (7,5%) i Halland, sämre än god status med avseende på näringsämnen.

Vattendrag: Enligt VISS klassning, cykel 3, har 75 av 281 vattendrag (27%) i Halland, sämre än god status med avseende på näringsämnen. Det kan jämföras med 77 av 271 vattendrag (28%) i cykel 2. Ingen nämnvärd förbättring mellan cyklerna och fler åtgärder behövs för att miljömålet ska kunna nås. Tilläggas bör att det ofta tar tid innan man ser effekter av genomförda åtgärder.

Kustvatten: Enligt VISS klassning, cykel 3, har 3 av 21 kustvatten (14%) i Halland, sämre än god status med avseende på näringsämnen. Det kan jämföras med 2 kustvatten (9,5%) i cykel 2. Halland ser ingen positiv trend.

Grundvatten: Redovisas under miljömålet Grundvatten av god kvalitet.

I den senaste bedömningen av tillståndet enligt havsmiljöförordningen når varken Hallands kustvatten eller utsjövatten en god miljöstatus med avseende på övergödning.

Inom Kustvattenkontrollen Halland genomförs vart tredje år en långtidsutvärdering med trendanalyser. Den senaste gjordes på data från år 1993 – 2022⁸⁸. Tittar man på hela perioden har halterna av totalfosfor och totalkväve en minskande trend. Om man i stället väljer att titta på de senaste 10 åren är trenden annorlunda (se diagram 1 och 2).

⁸⁷ Försurning och övergödning i Hallands län (diva-portal.org)

⁸⁸ Hallands kustvattenkontroll Årsrapport Halland 2022

Vad gäller näringsämnen i kustvattnen är det framför allt under vintertid som DIN (löst oorganiskt kväve) behöver minska för att nå god ekologisk status. Kiselhalterna har en ökande trend på några av stationerna och siktdjupet har en minskande trend på fyra av stationerna. 2019 års långtidsutvärdering var det två stationer med minskande siktdjup och 2013 kunde ingen trend synas. Samtidigt visar trenden för växtplankton på en minskande mängd på alla stationer förutom utsjöstationen Anholt E. Vilket skulle kunna tala för att det minskande siktdjupet beror mer på en ökande grumling från landavrinning eller vågexponering.

Bottenfaunan inom de halländska kustvattnen har provtagits sedan 1993. Sämst status har bottenfaunan i inre Kungsbackafjorden där sedimentet också har anaeroba syrgasförhållanden. Laholmsbukten är ansedd som ett särskilt övergödningssensibelt havsområde och framför allt bottenfaunan är periodvis utsatt för syrebrist. Hälften av stationerna har en måttlig-otillfredsställande status och hälften har en god status.

Tillstånd i havet

Redovisas under miljömålet Hav i balans.

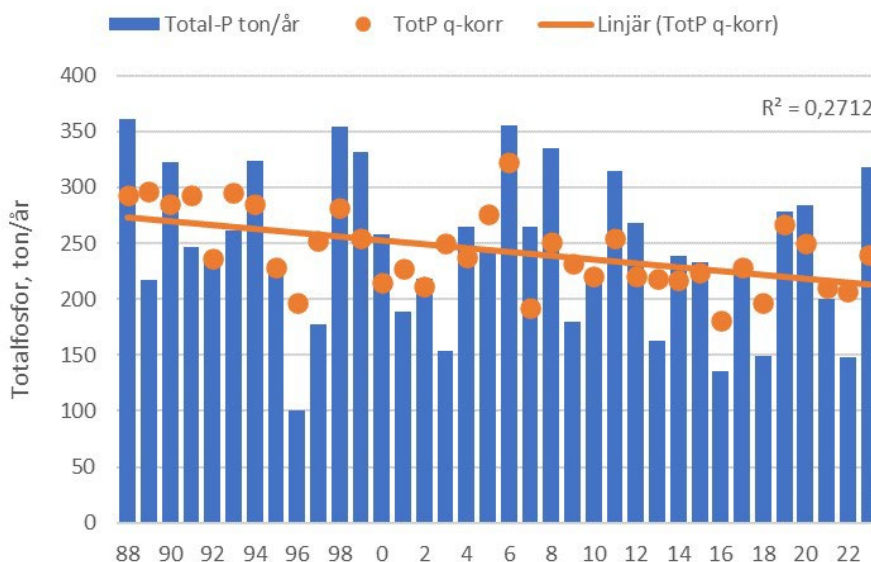

Diagram 1: Diagrammet visar mängden ton totalfosfor per år som transporteras till havet via vattendrag. Beräkningarna bygger på resultat från vattenkemiska provtagningar i 16 halländska vattendrag under åren 1988–2022 samt flödesdata från SMHI.

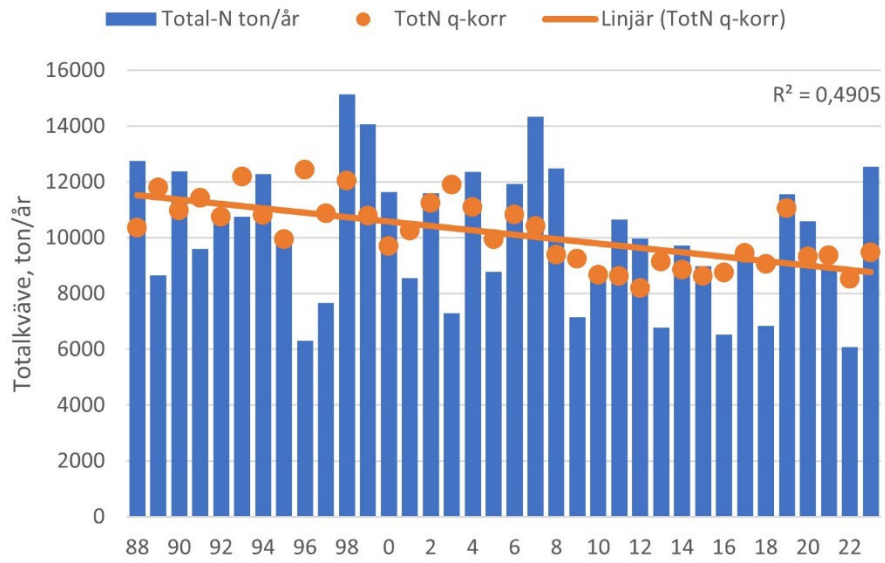

Diagram 2: Diagrammet visar mängden ton totalkväve per år som transporteras till havet via vattendrag. Beräkningarna bygger på resultat från vattenkemiska provtagningar i 16 halländska vattendrag under åren 1988–2022 samt flödesdata från SMHI.

Levande sjöar och vattendrag Hallands län

Sammanfattning för Levande sjöar och vattendrag – Hallands län

Vi är idag långt ifrån att nå miljömålet. Vid den senaste statusklassningen av Hallands vatten bedömdes 14 procent uppnå god ekologisk status⁸⁹. Fysisk påverkan är ett av Hallands län största miljöproblem i sjöar och vattendrag men även försurning och övergödning har stor påverkan. Arbetet med den nationella planen för vattenkraftverk blir ett viktigt verktyg i arbetet för miljömålet. Arbetet med att restaurera länets vatten pågår men i för långsam takt.

Utveckling i miljön och målbedömning för Levande sjöar och vattendrag – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Levande sjöar och vattendrag – Hallands län

I Halland sker mycket arbete kopplat till framtagande av kunskapsunderlag som ger ökad kännedom om miljöproblem och behov av åtgärder, exempelvis ytvattensprovtagning och biotopkartering. Flera av Hallands vattenkemiska provtagningar kopplar till miljömålet och det görs arbete med samordning och administration av kalkningsverksamhet och kalkeffektuppföljning. Genom kalkningen har vi lyckats bevara eller återställa förhållandena i många försurade vatten⁹⁰ och fortsatt kalkning är en förutsättning för många arters överlevnad.

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Hallands län har inom ramen för nationell plan för vattenkraft drivit samverkansprocesser för de vattenkraftverk i respektive avrinningsområde⁹¹ som ska omprövas. Syftet är att anläggningarna ska erhålla moderna miljövillkor och förväntade effekter är bland annat ökad konnektivitet (vandringsmöjligheter i upp- och nedströms riktning), vilket kommer att vara av positiv

⁸⁹ Områdesstatistik från VISS 2022-09-30, www.viss.lansstyrelsen.se

⁹⁰ Stibe Lars. Utvärdering av kalkningens effekter i vattendrag i Hallands län. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 2019:06.

⁹¹ Nationell plan för moderna miljövillkor för vattenkraft, lansstyrelsen.se/halland. 2022-09-30

betydelse för vattenlevande organismer. Arbetet består även av framtagande av kunskapsunderlag för vattenanknutna kulturmiljöer⁹². Genom arbetet har kulturmiljövården beaktats i hela processen vilket bidrar till möjligheten att bevara och uppleva kulturhistoriskt värdefulla miljöer och objekt i vattennära läge.

- Länsstyrelsen i Hallands län har deltagit i projektet Grip on LIFE IP⁹³. Ett delprojekt var att ta fram en Samordnad Åtgärdsplan för Vatten (SÅV) och till detta, underlag i form av biotopkartering av 322 km vattendrag och ytterligare 207 km kommer karteras 2024–2025. Det har också tagits fram GIS-skikt med förekomst av havsnejonöga, genuin laxstam och flodpärlmussla. I ett annat delprojekt har en demonstrationsslinga anlagts för att visa hur skogsbruk kan bedrivas med minimal påverkan på vattendrag och våtmarker. Inom detta projekt har det även bekämpats gul skunkalla i Fylleåns avrinningsområde. Bedömningen är att ca 80% av Fylleån nu är bekämpat. Hallands budget är på ca 10,5 miljoner kr.
- Den 1 september startade projektet Improve Aquatic LIFE där 9 länsstyrelser deltar, men även kommuner forskare, centrala myndigheter och Sportfiskarna. För Hallands del ska det resultera i åtgärder i Ätrans avrinningsområde. Särskilt fokus ligger på arter som lax, havsnejonöga, ål och flodpärlmussla. Totalt omfattar projektet ca 400 miljoner kronor.⁹⁴
- Under sommaren 2024 genomfördes restaureringsåtgärder på rensade sträckor i Stockån och Hovgårdsån⁹⁵. Uppdraget gick ut på att genomföra hydrologisk återställning av vattendrag i enlighet med bästa möjliga metodik. Sträckan i Stockån är tänkt att användas som demonstrationsyta till kommande LIFE-projekt. Länsstyrelsen i Halland driver projektet. Åtgärderna omfattar ca 450 000 kr.
- Länsstyrelsen i Halland har genomfört bekämpning av sjögull i Viskan upp till länsgränsen. Åtgärderna går ut på att täcka vattenytan med ramar för att kväva sjögullen. Åtgärder och material omfattar ca 590 000 kr.⁹⁶
- Länsstyrelsen i Hallands län ha genomfört en inventering av vattenpest under augusti-september 2023. Inventeringen omfattade 685 500 kr.⁹⁷

⁹² Länsstyrelsen i Hallands län, dnr. 531-3065-21, 531-5255-21, 531-4445-21, 531-8730-21, 531-8763-21

⁹³ GRIP on LIFE - Skogsstyrelsen

⁹⁴ Länsstyrelsen Halland (lansstyrelsen.se)

⁹⁵ Länsstyrelsen i Hallands län, dnr. 623-5152-2024

⁹⁶ Länsstyrelsen i Hallands län, dnr. 511-8220-2023

⁹⁷ Länsstyrelsen i Hallands län, dnr. 511-1013-2024

- Havs- och Vattenmyndigheten driver ett projekt med Vattenmyndigheten, Länsstyrelsen i Hallands samt Himleåns vattenråd där det tas fram förslag på åtgärder som kan genomföras i Himleåns avrinningsområde. Himleåns avrinningsområde är väldigt påverkat av markavvattning och övergödning vilket påverkar artsammansättningen i vattendragen negativt. Projektet kommer att resultera i att åtgärder identifieras som kan genomföras trots markavvattningsföretagen. På sikt kommer det förhoppningsvis resultera i att åtgärderna genomförs och att det i sin tur skapar bättre möjligheter att uppnå bättre förutsättningar för de akvatiska organismerna.
- Länsstyrelsen i Halland har under 2022 bildat två naturreservat med limnisk inriktning. Fylleåns dalgång på 90 hektar och Prästaskogen på 38,6 hektar. Båda syftar till att bevara värdefulla vattendrag för framtiden.

Övriga åtgärder

- TURs vattenråd driver ett projekt i Tvååkersån där två vandringshinder ska tas bort och biotopvård ska utföras på rensade sträckor. Åtgärder vid Strömma kvarn ingår också i projektet. Åtgärderna inom projektet syftar till att ge fria vattenvägar för fisk. Projektet finansieras av Projektbanksmedel och beslut om utbetalda medel uppgår till drygt 1 700 000 kr i år.⁹⁸
- Genom fiskevårdsbidrag har Länsstyrelsen i Hallands län beviljat medel för genomförande av fiskevårdsåtgärder i Lillån till Kungsbackaåns vattenråd. Syftet med åtgärderna är att stärka beståndet av flodpärlmussla i Lillån. Målsättningen är att skapa goda lek- och uppväxtmiljöer för öring, flodpärlmusslans värd fisk, vilket sekundärt bedöms gynna flodpärlmusslornas reproduktion. Beslut om utbetalda medel uppgår till 51 600 kr.⁹⁹
- Genom fiskevårdsbidrag har Länsstyrelsen i Hallands län beviljat medel för biotopvård och återvätning i Hovgårdsån till Borgareds skogs AB. Åtgärderna syftar till att stärka den biologiska mångfalden genom att biotopvård gynnar fiskbestånden och därmed stärker det lokala beståndet av flodpärlmussla. Arbetet påbörjas 2024 och beslut om utbetalda medel uppgår till 200 000 kr.¹⁰⁰

⁹⁸ Länsstyrelsen i Hallands län, dnr. 623-4094-2024

⁹⁹ Länsstyrelsen i Hallands län, 623-4144-2024

¹⁰⁰ Länsstyrelsen i Hallands län, 623-8599-2023

Tillstånd och målbedömning för Levande sjöar och vattendrag – Hallands län

Det är inte möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2030 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Det går inte att se någon tydlig utveckling för miljötillståndet nu eller framåt de närmsta åren.

Länets största miljöproblem i sjöar och vattendrag är fysisk påverkan men även försurning och övergödning är betydande problem som kommer att kvarstå efter 2030. Skyddet av värdefulla natur- och kulturmiljöer går alldeles för långsamt och resurserna måste förstärkas. Regeringen har gjort en treårig sammanlagd budgetsatsning på 267 miljoner under åren 2024–2026 för att stärka akvatiskt områdesskydd. Havs- och vattenmyndigheten har beslutat att lämna bidrag till samtliga länsstyrelser för arbete med limniskt områdesskydd om sammanlagt 21 miljoner kronor. Halland har tilldelats 1 miljon av dessa medel. Nationella planen för vattenkraft (NAP) är ett arbete i positiv riktning som ska motverka den fysiska påverkan i vattendragen och öka konnektiviteten och ha en positiv inverkan på de vattenlevande organismerna. Dock går arbetet alldeles för långsamt och Regeringen¹⁰¹ har för närvarande pausat arbetet.

God ekologisk och kemisk status

Av de 361 klassade vattenförekomsterna (sjöar och vattendrag) i länet uppnår 14 procent god ekologisk status¹⁰². Inga vattenförekomster klarade kraven för god kemisk status på grund av generellt höga halter av kvicksilver och PBDE (bromerade flamskyddsmedel) i fisk. För en majoritet av vattenförekomsterna saknas det data om miljögifter. PFAS i halter över riktvärdena har dock uppmätts i några vattenförekomster.

Genomförandet av Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram¹⁰³ är en förutsättning för att nå god status. Fortfarande saknas det tillräckliga resurser för att genomföra programmen. Bristande underlag om miljögifter i vattenförekomsterna försvårar arbetet med att nå god kemisk status. Länsstyrelsen i Halland genomför under 2024 en fördjupad screening av PFAS i samtliga mynningsstationer i länet samt screening av läkemedelsrester i fem recipienter nedströms kommunala reningsverk, för att öka kunskapen¹⁰⁴. Syftet är att få en bild av belastningen inför

¹⁰¹ Förordning om ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter | Svensk författningssamling (svenskförfattningssamling.se)

¹⁰² Områdesstatistik från VISS 2022-09-30, www.viss.lansstyrelsen.se

¹⁰³ Vattenmyndigheten Västerhavet. Åtgärdsprogram 2022–2027. Åtgärder riktade till myndigheter och kommuner samt konsekvensanalys

¹⁰⁴ Länsstyrelsen i Hallands län, Johannes Pohl

statusklassningen som görs fram till 2025. Fortsatt kalkning är en grundförutsättning för att upprätthålla god status i försurade vatten.

Under 2024 har kalkningen av sjöar och vattendrag minskat på grund av ekonomiska skäl, vilket försämrar möjligheterna att uppfylla miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag¹⁰⁵. De sjöar och vattendrag som inte kalkas på grund av ekonomiska skäl kommer med stor sannolikhet att återförsuras och försurningskänsliga arter som exempelvis lax, öring, flodpärlmussla och mört kommer minska och riskerar att försvinna helt från vissa vatten.

Strukturer och vattenflöden

Länets vattendrag är påverkade av fysiska ingrepp genom vattenkraft, rensning, rätning och invallning och många sjöar är reglerade. Fysisk påverkan är ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden i rinnande vatten¹⁰⁶. Dammar behöver åtgärdas för att skapa fria vandringsvägar upp- och nedströms. För vattenkraft med nolltappning, korttidsreglering eller som på annat sätt inte bedrivs enligt miljöbalkens krav behövs en översyn för att avgöra om flödena behöver anpassas. Att avlägsna fysiska hinder kan ur ett ekologiskt perspektiv vara en bättre lösning i vissa fall. För att nå framgång i vattenarbetet krävs både samverkan och ökade resurser.

Gynnsam bevarandestatus, hotade arter och återställda livsmiljöer

För att skapa förutsättningar för en rik biologisk mångfald krävs utöver fortsatta åtgärder mot försurning och övergödning även en kraftansamling för att återställa förstörda miljöer och återfå en naturlig flödesdynamik. Den årliga inventeringen¹⁰⁷ av havsnejonöga både i Halland och i grannlänerna visar med stor sannolikhet att det endast finns 12 individer i Halland och under 50 lekande havsnejonögon i hela Sverige och det finns ett stort behov av förstärkta insatser.

Främmande arter och genotyper

Puckellax, *Oncorhynchus gorbuscha*, riskerar att bli ett framtida problem i de halländska vattendragen. I Norge har den ökat enormt. Puckellaxen konkurrerar med den inhemska laxstammen om föda samt lek- och

¹⁰⁵ Beslut av Länsstyrelsen i Hallands län om att lägga 35 kalkningsobjekt vilande 2024. Dnr. 7122-2023

¹⁰⁶ Näslund, I., Kling, J. & Bergengren, J. 2013. Vattenkraftens påverkan på akvatiska ekosystem – en litteratursammanställning. Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2013:10

¹⁰⁷ Länsstyrelsen i Hallands län, Elisabeth Thysell

uppväxtområden. Det finns även en stor risk att de är bärare av sjukdomar och parasiter som kan drabba lokala bestånd. Puckellaxen har en tvåårig livscykel, 2025 förväntas nästa lek inträffa.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Länsstyrelsen i Hallands län, Hans Schibli

Grundvatten av god kvalitet Hallands län

Sammanfattning för Grundvatten av god kvalitet - Hallands län

Grundvattenfrågor har uppmärksammats de senaste åren i Halland bland annat efter att PFAS uppmätts i dricksvattentäkter. Det finns även problem med grundvattenkapaciteten sommartid, framför allt i de södra delarna av Halland. På grund av att den regionala grundvattenövervakningen sker i liten omfattning är bedömningen av trenden för utvecklingen i miljön osäker både när det gäller grundvattennivåer och kemisk status.

Utveckling i miljön och målbedömning för Grundvatten av god kvalitet - Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Grundvatten av god kvalitet - Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Halland har en regional vattenförsörjningsplan och den används i planärenden¹⁰⁹. Den regionala vattenförsörjningsplanen säkerställer att grundvattenresurser synliggörs i exempelvis planering och vid exploatering vilket bidrar till god grundvattenkvalitet och kvantitet.
- Länsstyrelsen Halland jobbar med implementering av det reviderade dricksvattendirektivet. Inom ramen för arbetet har fyra grundvattentäkter screenats med avseende på flertalet förorenade ämnen. Det har att göra med kommande riskbedömning av tillrinningsområdet för råvattenuttag. På sikt bidrar detta till dricksvatten av god kvalitet.
- Beredningssekretariat på Länsstyrelsen Halland jobbar med statusklassningen av grundvatten för cykel 4. Kartläggning av påverkan för kemisk och kvantitativ status pågår. Det ger ett kunskapsunderlag som kan ligga till grund för att åtgärda problem med grundvattnets kvalitet och kvantitet.

¹⁰⁹ Regional vattenförsörjningsplan | Länsstyrelsen Halland (lansstyrelsen.se)

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Halländska kommuner och bolag jobbar med information som de kallar Vattensmart¹¹⁰. På sin hemsida ger de tips till allmänheten för hur de kan spara på vatten. Informationsinsatsen kan leda till att Halländska kommuner i högre utsträckning sparar vatten vilket kan leda till bättre grundvattennivåer.
- Kommunerna är delaktiga i att utforma planer för vattenförsörjning. Laholmsbuktens VA håller till exempel på att ta fram en plan för dricksvatten. Det leder till att kommunerna nyttjar vattnet på ett hållbart sätt vilket bidrar till bättre grundvatten kvantitet och kvalitet.
- Kommunerna jobbar med att revidera gamla föreskrifter för vattenskyddsområden. Halmstads kommun reviderar till exempel föreskrifterna för Prästjorden och Fotstad. Kommunerna upprättar även nya vattenskyddsområden. Varbergs kommun håller till exempel på att upprätta ett vattenskyddsområde för en vattentäkt i Åkulla. Genom att upprätta nya vattenskyddsområden och vid behov revidera gamla föreskrifter kan grundvattnets kvalitet skyddas bättre vilket leder till bättre grundvattenkvalitet.
- Kommunerna genomför provtagning av vattnet kopplat till deras dricksvattentäkter. Varbergs kommun har genomfört utökad provtagning på grundvatten med avseende på PFAS. Även Kungsbackas kommun har genomfört utökad provtagning på grundvatten. Det leder till mer kunskap om föroreningar vilket kan användas för att genomföra åtgärder och på det sättet förbättra grundvattnets kvalitet.

Tillstånd och målbedömning för Grundvatten av god kvalitet - Hallands län

Länsstyrelsen i Hallands län bedömer att målet inte är möjligt att nå till år 2030 med idag beslutade styrmedel. På grund av bristande kunskap om miljöstatus går det inte att bedöma en tydlig utvecklingsriktning i grundvattnet. Det gör det också svårt att bedöma om åtgärderna ger resultat och vilka ytterligare åtgärder som behöver prioriteras.

Grundvattnets kvalitet

Övervakning av grundvattnets kvalitet ska ske regionalt enligt Länsstyrelsen i Hallands läns gemensamma delprogram

¹¹⁰ Om oss - Vattensmart

”Grundvattenkvalitet”. Det har dock inte övervakats de senaste åren på grund av personalförändringar och resursbrist.

Förbättrad övervakning av grundvattnets kvalitet behövs och det måste finnas finansiering för den. Antalet provtagningslokaler för kemisk övervakning behöver öka och även kunskapen om vilka ämnen som finns i grundvattnet. Med återkommande screening, där man söker efter kemiska ämnen som inte redan övervakas eller är kända, kan eventuella ämnen som vi idag inte har vetskap om fångas upp.

Vattenskyddsområden är viktiga för att skydda vattentäkter mot föroreningar. Arbetet med bildande av eller revidering av befintliga vattenskyddsområden pågår och de större allmänna vattentäkterna i Halland har vattenskyddsområden enligt miljöbalken¹¹¹. Åtta grundvattentäkter saknar dock vattenskyddsområde.

God kemisk grundvattenstatus

En av Hallands 74 grundvattenförekomster har otillfredsställande kemisk status¹¹², med avseende på PFAS 11. Övriga förekomster uppnår god kemisk status, men cirka 33 procent av förekomsterna saknar helt kemiska underlagsdata och ska därför enligt riktlinjer betraktas uppnå god kemisk status. 57 procent av förekomsterna bedöms vara i riskzonen att inte uppnå god kemisk status år 2027, som är vattenförvaltningens målsår, med avseende på bland annat bekämpningsmedel, nitrat samt nationell påverkansanalys.

Kvaliteten på utströmmande grundvatten

Det behövs mer kunskap om hur grundvattnet påverkar angränsande ekosystem. Angränsande ekosystem kan vara ytvatten eller olika typer av våtmarker och källor. De angränsande ekosystemen kan påverkas kraftigt av kvaliteten på utströmmande grundvatten. Ett ökat näringsinnehåll kan till exempel leda till att artsammansättningen ändras. Det ingår ingen övervakning på utströmmande grundvattens kvalitet inom Hallands regionala miljöövervakning.

God kvantitativ grundvattenstatus

Alla grundvattenförekomster i Halland har god kvantitativ status¹¹³ men den kvantitativa statusen ska enligt riktlinjer betraktas som god om

¹¹¹ Hallands län - Sveriges miljömål (sverigesmiljomal.se)

¹¹² Välkommen till VISS (lansstyrelsen.se)

¹¹³ Välkommen till VISS (lansstyrelsen.se)

underlagsdata saknas. 12 procent av grundvattenförekomsterna bedöms vara i riskzonen att inte uppnå god kvantitativ status år 2027.

Grundvattennivåer

Övervakning av grundvattennivåer ska ske regionalt enligt Länsstyrelsen i Hallands läns gemensamma delprogram "Grundvattennivåer". Det har dock inte övervakats de senaste åren på grund av personalförändringar och resursbrist.

Nivåmätningar¹¹⁴ gjorda av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) visar att vattennivåerna under hösten 2023 varit höga eller ovanligt höga i små magasin medan de varierat från höga i norra Halland till normala i södra Hallands i stora magasin. Under vintern 2023/2024 har grundvattennivåerna varit höga till ovanligt höga i små magasin och normala till höga i stora magasin. Under våren 2024 har nivåerna varit höga till ovanligt höga i både de små och stora magasinerna. Under sommaren 2024 har nivåerna varit ganska låga i de små magasinerna. I de stora magasinerna har nivåerna varierat från höga i norra Halland till nära medel i södra Halland.

Klimatförändringar och befolkningstillväxt leder till nya utmaningar för att upprätthålla normala grundvattennivåer och säkerställa tillgången till dricksvatten. För att möta detta krävs förebyggande insatser redan i planeringsstadiet. Våtmarker och grönområden kan till exempel fylla viktiga funktioner genom att hålla kvar stora mängder vatten i landskapet och bidra till grundvattenbildningen¹¹⁵.

Bevarande av naturgrusavlagringar

Naturgrusavlagringar är viktiga att bevara, då de utgör källor till grundvatten¹¹⁶. Uttag av naturgrus är, enligt senaste siffrorna från 2022, relativt högt i Halland jämfört med andra län¹¹⁷. Behovet av att ta fram en regional materialförsörjningsplan för att långsiktigt skydda värdefulla naturgrusavlagringar bör därför prioriteras.

¹¹⁴ Tidigare grundvattennivåer (sgu.se)

¹¹⁵ Grundvatten och våtmarker (sgu.se)

¹¹⁶ Kartvisaren Ballast (sgu.se)

¹¹⁷ Naturgrusanvändning - Sveriges miljömål (sverigesmiljomal.se)

Hav i balans samt levande kust och skärgård Hallands län

Sammanfattning för Hav i balans sam levande kust och skärgård – Hallands län

Människans påverkan i havet är omfattande, och trots genomförda miljöåtgärder är insatserna otillräckliga. Samtidigt är kunskapen om havens ekosystem fortfarande bristfällig. För att nå framgång krävs samordnade insatser på både regional, nationell och internationell nivå. Samtidigt hotas framstegen av andra intressen, som exploateringsförslag inom marina skyddade områden och fiskekvoter som saknar vetenskapligt stöd. En del åtgärder mot övergödning har dock gett viss effekt i kustnära vatten.

Utveckling i miljön och målbedömning för Hav i balans sam levande kust och skärgård - Halland

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Hav i balans sam levande kust och skärgård – Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Hallands län har fått 2 miljoner kronor från Havs- och vattenmyndigheten som en del av en treårig budgetsatsning på 267 miljoner kronor till kustlänen. Satsningen, aviserad av regeringen för åren 2024–2026, syftar till att stärka skyddet av vattenområden, med särskilt fokus på Östersjön och att säkerställa funktionaliteten i nätverket av marina skyddade områden.
- Länsstyrelsen i Hallands län fortsätter genomföra undersökningar av bubbelrev för att öka kunskapen om dessa, och under 2023 har fler rev identifierats. Dessutom fortskrider länsstyrelsens fleråriga inventering av sjöfåglar, som omfattar delar av Kattegatts utsjöområden och utsjöbankar.
- Länsstyrelserna i Västra Götaland, Skåne och Halland har, i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten, fortsatt utveckla arbetet för att skapa en plan för marint områdesskydd i Västerhavet. En motsvarighet till de redan existerande skyddsplanerna för Egentliga Östersjön och Bottniska viken. Målet

är att stärka skyddet av marina miljöer i Västerhavet och främja hållbar förvaltning av dessa områden.

- Regional kustsamverkan (RKS) Skåne Halland är ett samarbete för att motverka konsekvenserna av stigande havsnivåer som ökad kusterosion och översvämning. RKS fungerar som en samverkansplattform för intressenter som arbetar med klimatanpassning, kustzons- och fysisk planering och som planerar åtgärder mot kusterosion och översvämning. Region Halland ingår sedan 2023 i den övergripande arbetsgruppen för RKS.
- I oktober 2023 slutrapporterade Länsstyrelsen i Hallands län ett regeringsuppdrag som handlar om att ta fram nya och förbättrade planeringsunderlag för den marina kulturmiljön som underlag till de nationella havsplanerna.¹¹⁸ Arbetet har finansierats av det statliga kulturvårdsanslaget eftersom ingen finansiering följde med uppdraget. Förväntade effekter är att kulturmiljövården och landskapsbild längs kusten hanteras med större hänsyn, vilket är av stor vikt för invånarnas identitet och livsmiljö.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Alla fritidsbåtshamnar i Halmstad har nu tillgång till latrintömning, vilket säkerställer att båtägare kan hantera avfall på ett miljövänligt sätt. Fyra hamnar vid Nissan saknar egna tömningsstationer, men de kan använda TFF sjömack som erbjuder denna service. De andra två hamnarna, Grötvik och Skallkroken, har egna anläggningar. Sammanfattningsvis innebär detta att alla hamnar har lösningar för latrintömning,
- Med bidrag från Naturvårdsverket har Laholms kommun haft möjligheten att sätta in extra resurser för att hålla havet och kusten ren genom både preventiva samt direkta metoder så som strandstädning.
- I maj 2023 gjorde Kungsbacka kommun strandskyddstillsyn längs med havskusten efter Tjolöholm och fram till Kungsbacka. Syftet är att kontrollera att strandskyddet följs.

Åtgärder för minskad näringsbelastning till kustvattnet finns i uppföljningen till Ingen övergödning.

Övriga åtgärder

- Flera projekt har genomförts för att bärga förlorade fiskeredskap längs Hallands kust. Initiativet startade i Kungsbacka i mindre skala och följdes upp 2022 med ett större projekt där ROV-teknik

¹¹⁸ Länsstyrelsen Hallands län dnr. 5153-2022 Återrapportering av RB3B4

användes. Nu pågår ett projekt med förbättrad undersökningsmetodik för effektivare sökningar. Projektet involverar yrkesfiskare, Göteborgs Universitet och ett företag för sjömätning och finansieras av Jordbruksverket, HaV och Region Halland.

Tillstånd och målbedömning för Hav i balans sam levande kust och skärgård – Hallands län

Målet nås ej till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel. Trenden bedöms som negativ. Beståndsläget för torsken i Kattegatt är fortsatt bekymmersamt, och bedömningen grundar sig på att den positiva trend som observerades mellan 2013 och 2015 har uteblivit de senaste åren. Eftersom torsken är en av våra ekologiskt viktigaste rovfiskar och även en för Sverige kommersiellt viktig fiskart, väger dess status tungt i bedömningen. Rekryteringen de senaste sju åren har varit under genomsnittet 1997–2021 och 2022 års rekrytering beräknas vara bland de lägsta som observerats under hela tidsserien. Trots ICES (Internationella havsforskningsrådet) fångstråd på 0 ton, beslutade EU den totala tillåtna fångstmängden till 97 ton 2024^{119,120}.

Stora förändringar har skett även i andra fiskbestånd sedan 1920-talet. Många kommersiellt viktiga arter förekommer i allt glesare bestånd, särskilt större, vuxen fisk¹²¹.

Målet bedöms fortsatt ha stora utmaningar. Svaga fiskbestånd, låg rekrytering (den mängd fisk som når fiskbar storlek), fysisk exploatering och brist på både kunskap och resurser påverkar möjligheten att nå målet negativt. Samtidigt ökar belastningarna på den marina miljön i antal och omfattning. Havsplanernas föreslagna exploatering i Natura 2000-områden och den fortsatta utbyggnaden längs kusten försvårar ytterligare möjligheterna att uppnå målet.

Trots flera insatser de senaste åren är kunskapen om havsmiljön fortfarande bristfällig. För att möjliggöra fortsatta kartläggningar krävs långsiktig planering och finansiering.

¹¹⁹ Havs- och vattenmyndigheten (2023). Fisk- och skaldjursbestånd i hav och sötvatten 2023. Resursöversikt.

¹²⁰ Havs- och vattenmyndigheten (2024). Kvoter i Västerhavet 2024

¹²¹ Havsmiljöinstitutets rapport till regeringen 2011 om överfiske, genetisk variation och expertförsörjning.

God ekologisk och kemisk status

Mätningar genom både regionala kustvattenkontrollen och nationella övervakningsstationer under den senaste treårsperioden (2020–2023) visar på hög respektive god status för växtplankton och näringsämnen¹²².

Under år 2023 var tillförseln av näringsämnen från land högre än den genomsnittliga tillförseln mellan 1999–2022.

Bottenfaunans status har enligt provtagningen 2023 förbättrats för en station, som har gått från ”måttlig” till ”god” ekologisk status sedan den senaste mätningen. Detta visar på en fortsatt positiv utveckling för mjukbottenfaunan.

Grunda kustnära miljöer

Den småskaliga exploateringen med kustnära byggnader och bryggor bidrar till ökad motorbåtstrafik, fragmentering av livsmiljöer, giftiga båtbottnfärger och muddringsaktiviteter. Ökat svall, uppgrumling från båttrafik och muddring samt undervattensbuller kan ha negativ påverkan på vegetationen och den marina faunan¹²³. Antalet kustnära byggnader i länet fortsätter att öka. År 2021 uppfördes totalt 197 byggnader inom 100 meter från havsstrandlinjen, 9 av dessa inom formellt skyddad natur^{124, 125}.

Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Viktiga marina livsmiljöer finns fortfarande på utsjöbankarna, som utgör tillflyktsorter för arter som trängts tillbaka. Under 2022 trädde en ny delegerad förordning från kommissionen i kraft, med syfte att skydda den biologiska mångfalden i marina skyddade områden på utsjöbankar i Kattegatt och att minska bifångst av tumlare och sjöfågel¹²⁶.

Friluftsliv och buller

Kusten spelar en central roll för Hallands identitet och utgör en viktig resurs för friluftslivet. Genom riksintresset för rörligt friluftsliv och naturreservat har stora kustnära naturområden skyddats från exploatering, vilket stärker länets attraktivitet. Aktiviteter som vandring, cykling, bad och fritidsfiske lockar många besökare till kusten. Halland är dessutom en

¹²² Sweco Sverige AB (2023). Hallands Kustvattenkontroll - Hydrografi och växtplankton, årsrapport 2023.

¹²³ Moksnes, Per-Olav, et al. Fritidsbåtars påverkan på grunda kustekosystem i Sverige. 2019.

¹²⁴ Hallands län - Sveriges miljömål (sverigesmiljomal.se)

¹²⁵ Statistiska centralbyrån (2024), Antal nya byggnader inom 100 meter från strand efter region.

¹²⁶ Havs- och vattenmyndigheten (2022). Nya fiskeregleringar för att skydda biologisk mångfald i både den danska och svenska delen av Kattegatt.

populär plats för vind- och kitesurfing, vilket ibland kan skapa konflikter, särskilt med fågel- och badliv. I länets norra skärgård finns även ett omfattande båtliv.

Myllrande våtmarker Hallands län

Sammanfattning för Myllrande våtmarker – Hallands län

Våtmarker har försvunnit eller skadats av utdikning och annan mänsklig påverkan i stor skala och under flera århundraden. Skärpt lagstiftning om hydrologisk hänsyn och återställande behövs inom de areella näringarna. Statliga satsningar i form av olika stödsystem har ökat möjligheten att uppnå miljömålet. Återvätning av torvmark i skog ger en positiv effekt i Hallands län. En tungarbetad stödadministration resulterar dock i svårigheter att få till stånd åtgärder i större omfattning.

Utveckling i miljön och målbedömning för Myllrande våtmarker – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Myllrande våtmarker – Hallands län

Åtgärdsarbetet gällande återskapande och nyanläggande av våtmarker har under det senaste året ökat i Hallands län. LONA- och LOVA-bidrag har gett upphov till ett bredare åtgärdsarbete kopplat till våtmarker. Länsstyrelsens våtmarksprojekt har bidragit till att flera projekt genomförts inom skyddade områden och riktat mot arter inom ÅGP. Skogsstyrelsens återvätningsmedel har resulterat i flera pluggar av diken i torvmarker.

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Hallands län har med medel från våtmarkssatsningen genomfört återvätning i Blåalts naturreservat genom igenläggning av diken i torvmark. Totalt har ca 1000 meter diken lagts igen. Den förväntade effekten är att grundvattennivån i området höjs.
- Länsstyrelsen i Hallands län har med medel från våtmarkssatsningen genomfört återvätning i Knutstorps naturreservat genom igenläggning av diken, pluggning av diken, röjningar av mosseplan samt återställning av en grävd damm i mossen. Totalt har ca 9 ha restaurerats.
- Länsstyrelsen i Hallands län har med medel från våtmarkssatsningen ett pågående flerårigt projekt för

strandängsvadare. Inom projektet genomförs flera åtgärder så som igenläggning och pluggning av diken, röjning och borttagning av vegetation samt stängsling kopplat till åtgärderna. Det långsiktiga målet är att förbättra våtmarksmiljöerna för strandängsvadare och skapa fler gynnsamma habitat.

- Länsstyrelsen i Hallands län har med medel från våtmarkssatsningen inventerat och skapat en åtgärdsplan för länets rikkärr. Många av rikkärren växer igen och målet med projektet är att både öppna upp och återvåta. Projektet är flerårigt.
- Länsstyrelsen i Hallands län har med medel från våtmarkssatsningen genomfört flera röjningsarbeten på mosseplan inom Långhultamyrens naturreservat. Många utav Hallands mossar växer igen och detta är en del i att återskapa stora öppna mosseplan till nytta för både fåglar och växter. Återvättningsåtgärder kommer senare genomföras i området.
- Skogsstyrelsen har genom sina återvättningsåtgärder restaurerat ca 11 ha torvmark inom aktiva skogsproduktionsmarker. Ett större återvättningsprojekt har påbörjats vid Plönninge. Mätstationer ska sättas upp och data om grundvattenförändringar, kemiska förändringar och utsläpp av växthusgaser kommer att samlas in. Grävning kommer genomföras under kommande år.
- Länsstyrelsen i Halland har genom våtmarkssatsningen tagit fram en åtgärdsplan för igenläggning av diken inom Ringenäs skjutfält. Utifrån framtagna planer kommer försvaret och fortifikationsverket Plugga och lägga igen diken inom skjutfältet. Målet är att återvåta markerna för att skapa gynnsamma förhållanden för klockgentiana och alkonblåvinge.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Varbergs kommun har genom LONA-bidrag avslutat ett projekt med fokus på näringsrening. En anlagd våtmark hos en privat markägare kommer ta emot vatten från åkermark samt från gårdsplan hos berörd djurhållare. Näringsläckage från djurhållare anses vara ett stort problem och våtmarken är den första i Halland som anlagts med syfte att ta emot gårdsvatten. Reningseffekten är fortsatt oklar då anläggningen är helt ny.
- Falkenbergs kommun har genom LONA-bidrag avslutat ett projekt tillsammans med en lokal aktör med fokus på näringsrening. En våtmark på 2 ha har anlagts i ett område som har hög belastning längs med Sannarpsån. Våtmarkens position längs med avrinningsområdet anses vara ett av de strategiskt viktigaste områdena för näringsläckage. Reningseffekten är fortsatt oklar då anläggningen är helt ny.

- Varbergs kommun har genom LONA-bidrag avslutat ett våtmarksprojekt tillsammans med en lokal aktör med fokus på biologisk mångfald. Två mindre dammar har anlagts för att gynna groddjur samt skapa en vattenhushållande förmåga vid torrare perioder. Dammarna har även ett kulturhistoriskt värde då de efterspeglar de klosterdammar som legat vid platsen.
- Halmstad kommun har beviljats LONA-bidrag för anläggande av våtmark med huvudsyfte näringsrening från åkermark samt gårdsplan. Åtgärden förväntas förbättra näringsbelastningen i området samt fungera som flödesutjämnare för Assarpsbäcken.
- Kungsbackas kommun har beviljats LONA-bidrag för anläggande av våtmark med huvudsyfte näringsrening samt flödesutjämning till Lundaån. Tillrinnande vatten kommer från lika stor del åkermark som skogsmark vilket även ger effekt mot brunifiering. Anläggningen anses vara intressant för området dels för att uppmuntra det lokala engagemanget att genomföra åtgärder samt möjligheten att förbättra belastningen för Lundaån.
- Laholms kommun har beviljats LONA-bidrag för anläggande av våtmark med huvudsyfte näringsrening vid Ålstorp. Våtmarken kommer även anpassas för att gynna biologisk mångfald. Åtgärden ligger högre upp i Smedjeåns avrinningsområde vilket förväntas leda till flödesutjämning vid torra och högflöden.
- Varbergs kommun har tillsammans med TURs vattenråd ansökt om ett större våtmarksprojekt där upp till tio våtmarker ska anläggas samt att flera vattendragsvandringar ska genomföras inom projektet. Resultatet förväntas ge mindre belastning inom avrinningsområdet samt att flera åtgärder som genomförs inom samma område skapar bättre förutsättningar för flödesutjämning.
- Falkenberg kommun har beviljats LONA-bidrag för anläggande av våtmark på ca 4 ha utmed kusten. Syftet med våtmarken är att förbättra för fågellivet kopplat till strandängar. Platsen och åtgärden förväntas även bidra till högre rekreativ värde.
- Inom LOVA har Länsstyrelsen i Hallands län i flera omgångar beviljat bidrag för åtgärdssamordning. LOVA-projekten har varit en stor bidragande faktor till flera våtmarksåtgärder inom länet.

Tillstånd och målbedömning för Myllrande våtmarker – Hallands län

Länsstyrelsen i Hallands län bedömer att målet inte kan nås till år 2030. Även om det finns positiva inslag så är den sammanlagda bedömningen att trenden för miljömålet som helhet fortfarande är negativ. Centralt i bedömningen är att länets våtmarker fortsätter att påverkas, huvudsakligen

negativt, av både tidigare utdikningar och av aktiva dikningsåtgärder samt att tillräckliga ekonomiska styrmedel och mer miljöanpassad lagstiftning saknas för att vända utvecklingen. Även den nationella bilden av påverkade våtmarksytor ligger till grund för bedömningen¹²⁷.

Utvecklingen är positiv vad gäller den del av miljömålet som handlar om anläggande av våtmarker. Länets åtgärdssamordnare är en positiv kraft i att det restaureras och anläggs fler våtmarker. Deras samordnande roll är viktig då dagens stödsystem är komplicerat och innebär en stor administrativ börda för både sökanden och stödmyndigheten. Ojämnhet och kortsiktighet i budgetering och finansiering av våtmarksarbetet är problematiskt men har till viss grad förbättrats då våtmarkssatsningen blivit permanent där fleråriga projekt kan genomföras.

Att våtmarkssatsningen blivit bredare i sin utformning och nu inbegriper åtgärder kopplade till ÅGP anses vara positivt. För att möjliggöra fler projekt inom skyddade områden krävs uppdatering av skötselplaner med fokus på hydrologin men som inte prioriterats på grund av resursbrist. Lagstiftningen är också ett hinder för åtgärdsarbetet såväl inom skyddade områden som i den areella näringen. Skyddade områden utgör endast en mindre areal hydrologiskt påverkad mark i förhållande till det utdikade landskap vi har idag därav behövs tydligare och enklare lagstiftning för att underlätta åtgärdsarbetet.

Ur mångfaldssynpunkt kan positiva tecken konstateras bland groddjur, fåglar och trollsländor i takt med ökningen av anlagda och restaurerade våtmarker^{128 129}.

Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter

Bevarandestatusen för länets våtmarkstyper och arter är generellt dålig på grund av markavvattning och utebliven hävd. Större resurser för restaurering krävs inom alla sektorer, både inom myndigheter och de areella näringarna, för att nå målet. Våtmarks-LONA är ett viktigt steg i rätt riktning för kommuner och ideella organisationer att genomföra flera olika typer av våtmarksåtgärder i länet. Inom LOVA har våtmarksarbetet ökat de senaste åren tack vare satsningen på åtgärdssamordnare. Skogsstyrelsens satsning på återvätning har ökat i länet. Strategiska planen anses vara en

¹²⁷ Våtmarker i Sverige (naturvardsverket.se)

¹²⁸ Ecological Engineering 56 (2013) 14–25

¹²⁹ Yrfän 3 (2022) 21–23.

viktig stödform riktat mot den areella näringen men det finns en fördröjning i utbetalningstakten för nya projekt.

Ekosystemtjänster

Befintliga diken och gamla grävningar i vattendrag orsakar problem med dålig vattenkvalitet, torka och stora flödesvariationer i Halland.

Lagstiftningen för vattenverksamhet kan förtydligas så bättre hänsyn beaktas vid till exempel dikesrensningar inom den areella näringen.

Idag läcker dikad torvmark stora mängder koldioxid och lustgas till atmosfären. År 2014 beräknades avgången från dikad torvmark i Sverige uppgå till drygt 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter vilket utgör en märkbar del av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Våtmarker som idag är kolkällor kan efter restaureringar i stället bli kolsänkor^{130 131}.

Friluftsliv och buller

Bullerdämpande åtgärder bör göras vid fågelvåtmarker och strandängar i anslutning till större vägar i Halland, framför allt utmed E6. Studier visar att trafikbuller har en negativ påverkan på häckfågelfaunan och rekreativsvärdet¹³².

Hotade arter och återställda livsmiljöer

Åtgärdsprogrammet för hotade vadare på strandängar inbegriper arterna brushane, rödspov och svartbent strandpipare. Arternas livsmiljöer på strandängar är idag hotad av dålig hävd genom bete och slåtter samt att flera marker är utdikade.¹³³ För att förbättra tillstånden behövs ett större helhetsgrepp med fysiska åtgärder, informationsspridning samt predationskontroller. Utbredningen av gynnsamma habitat behövs utmed hela kusten för möjligheten till förbättrad status för berörda arter. Tydligare lagstiftning krävs för snabbare åtgärdestakt både inom skyddade områden samt på privatägd mark.

¹³⁰ Jordbruksverket. Rapport 2014:24

¹³¹ 2021-7 Klimatpåverkan från dikad torvtäckt skogsmark – effek-ter av dikesunderhåll och återvätning (skogsstyrelsen.se)

¹³² Trafikbuller i värdefulla naturmiljöer – metodbeskrivning, 2016:036, Arvid Bergsten m.fl.

¹³³ Naturvårdsverket. Rapport 6680, Åtgärdsprogram för hotade vadare på strandängar, 2015–2019

Levande skogar Hallands län

Sammanfattning för levande skogar – Hallands län

Orsaken till miljömålet inte nås är det sätt skogen brukas på, där produktionsinriktade och standardiserade metoder för avverkning och skötsel av skog används i ett varierat landskap med skiftande biologiskt innehåll. För att hejda förlusten av biologisk mångfald behövs en ökad anpassning av skogsskötseln till de platspecifika och naturliga förutsättningarna för biologisk mångfald i skogen, ett skogsbruk anpassat till den biologiska mångfalden samt naturskogar och andra värdefulla skogar bevaras.

Utveckling i miljön och målbedömning för Levande Skogar - Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Levande Skogar - Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Skogsstyrelsen har avtalat om naturvårdande skötsel och bekämpning av invasiva arter i områden med skyddad skog om ca. 30 ha till ett belopp om ca 670 000 kr¹³⁴. Skogsstyrelsen använder anvisade medel från regeringen. För att nå miljömålet Levande skogar bör omfattningen öka. Åtgärderna bidrar till att uppfylla Agenda 2030, delmål 15.5, skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.
- Länsstyrelsen i Halland och Skogsstyrelsen har med statliga medel skyddat ca 300 hektar skogsmark¹³⁵. Arbetet fortlöper kontinuerligt och finansieras av anvisade medel från regeringen. Formella skydd bidrar till att bevara värdefulla naturtyper och stöder Agenda 2030, delmål 15.5 skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.
- Skogsstyrelsen har genomfört rådgivning och informationsinsatser om naturvårdande skötsel, ädellövskog, skogsbruk vid vatten, kulturmiljöer och hyggesfritt skogsbruk. Sammantaget har

¹³⁴ Muntlig uppgift av Per Taube Skogsstyrelsen, 2024-10-04

¹³⁵ SCB. Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark SCBs webbplats (Hämtad 2024-10-04)

Skogsstyrelsen nått ca 520 personer¹³⁶. Rådgivningen bidrar till att öka förståelsen för natur- och kulturmiljövård och syftar till att ändra skogsägarnas brukande av skog. Skogsstyrelsen har beviljat bidrag om ca. 300 000kr för naturvårdande skötsel och skötsel av kulturmiljöer.

- Anslaget för naturvårdande skötsel till Länsstyrelsen i Halland minskade under 2023. Minskningen (- 70%) uppgår till ca 6 mkr. Men tack vare att intäkter från avverkning av gran får användas till restaureringsåtgärder i skog så har arbetet kunnat fortgå i samma takt som tidigare år.
- Länsstyrelsen i Halland har genomfört naturvårdande skötsel i naturreservat. Røjning och ringbarkning av inväxande gran i löv- och ädellövskog: 14 reservat, totalt 336 hektar. Røjning av skogsbeten: ett reservat, totalt 50 hektar. Avveckling av granplantager och plockhuggning av gran i löv- och ädellövskog: sex reservat, totalt 41 hektar. Plantering av ädellövträd: fem reservat, totalt 10 000 plantor av bok, lind, ek och hassel. Omkring 6 milj. kr har skötselåtgärderna kostat.¹³⁷ Åtgärderna bidrar till att uppfylla Agenda 2030, delmål 15.5, skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.

Åtgärder inom näringslivet

- Skogsbruket i Halland har genomfört flera åtgärder. Naturvårdande skötsel, utbildning av personal, träffar med skogsägare. Skogsbruket har svårt att redovisa kvantitativa mått länsvis. Skogsstyrelsen bedömer att ca 200 ha naturvårdande skötsel genomförts under 2023 av näringslivet. För att nå miljömålet Levande skogar bör omfattningen öka. Affärsmodeller som bidrar till finansiering av naturvårdande skötsel behöver utvecklas. Åtgärderna bidrar till att uppfylla Agenda 2030, delmål 15.5, skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer.
- Södra Skogsägarna bedömer att ca. 4,8 % av den areal som anmälts för förnygringsavverkning lämnas som naturvårdshänsyn i samband med åtgärdens genomförande.¹³⁸ Hänsynsytor inom produktionsskogarna är avgörande för att återskapa en grön infrastruktur.
- Två nya roller har under 2023 implementerats i Södra, dels Miljökoordinatorer som finns spridda i geografin som närmaste bollplank för övrig fältpersonal i frågor kring miljö och naturvård. Dels Miljöcoacher som har i uppdrag att coacha entreprenörerna

¹³⁶ Muntliga uppgifter, Karin Malm och Dzemat Imamovic, Skogsstyrelsen, 2024-10-05

¹³⁷ Meddelande från Mikael Stenberg, Länsstyrelsen Halland, 2024-09-27

¹³⁸ Epost Therese Lindström, ekolog Södra Skogsägarna

kring miljöhänsyn vid gemensamma besök på genomförda trakter. Ett flertal dagar med olika typer av kompetensutveckling för dessa roller hölls under 2023.¹³⁹ Fältövning för planläggare våren 2023, med tema målklassning barr, samt tillhörande Teams-pass som med fokus på skogar med höga naturvärden och hantering av naturvårdsintressanta arter. Södra Skogsägarna representerar omkring 50 % av de privata skogsägarna i Götaland.

Övriga åtgärder

- Frivilliga avsättningar uppgår till ca 18 500 ha,¹⁴⁰ vilket motsvarar ca 5,9 % av skogsmarken. Ingen förändring av arealen har skett under 2023. Frivilliga avsättningar är ett avgörande bidrag för att nå miljömålet Levande skogar.

Tillstånd och målbedömning för Levande skogar- Hallands län

Skogsstyrelsen bedömer att miljömålet med tillhörande preciseringar inte kommer nås till år 2030 med de idag beslutade styrmedlen.

Många positiva åtgärder genomförs i skogsbruket men ytterligare åtgärder är nödvändiga. Den omfattande exploateringen som sker och har skett är negativ för miljötillståndet, exempelvis avverkning av ädellövskogar, förändrad markanvändning och byte av trädslag har skapat ett fragmenterat landskap. Avstånd mellan värdekärnor, brist på habitat och barriärer försvårar arters migration, minskar den biologiska mångfalden samt försämrar skogens resiliens. Avverkning av gammal skog, utveckling mot allt tätare skogar och brist på viktiga strukturer som död ved och grova träd påverkar många hotade arter negativt. Det krävs utökade insatser av samhället för att restaurera och återskapa ekologiskt funktionella skogar.

Åtgärder för artbevarande behöver ske på flera skalor där diversifiering, förluster av livsmiljöer och fragmentering sätts i ett landskapsperspektiv. Arealen skog som brukas med inriktning mot biologisk mångfald behöver öka. Ett mer varierat skogsbruk behöver uppmuntras, klövviltstammarna minskas, återskapande av habitat och strukturer som död ved samt antalet gamla träd behöver öka.

¹³⁹ Skogsstyrelsens frågor till näringslivet ” Frivilliga uppgifter om regionala åtgärder som bidrar till levande skogar”

¹⁴⁰ Frivilliga avsättningar och certifierad areal på Skogsstyrelsens webbplats (Hämtad 2024-10-16)

Skogsmarkens egenskaper och processer

Omkring en fjärdedel av den granskog som föryngringsavverkas saknar återföring av aska.¹⁴¹ Markägarna behöver bli medvetna om de negativa effekter som kan uppstå vid för låga halter av baskatjoner. Incitament behövs för att stimulera cirkulär användning av skogsbränslen. Tydligare styrning behövs för att öka återföring av vedaska.

Utsläpp av kvävoxider påverkar skogsmarken negativt.¹⁴² Nedfallet har en stark gödslings effekt vilket orsakar förändringar i vegetationens sammansättning, ger tätare skogar och försurar marken. Detta missgynnar bland annat konkurrenssvaga arter och kan orsaka försämrad vattenkvalitet. Utsläppen av Kväve från transporter behöver upphöra, ekonomiska incitament krävs för att en förändring ska ske.

Bevarande av natur- och kulturmiljöer

Dokumenterade kulturlämningar skadas i för stor omfattning. Lämningarna finns dokumenterade i webbapplikationer som är publika. Den nationella hänsynsinventeringen av forn- och kulturlämningar som årligen genomförs av Skogsstyrelsen visar att skador orsakade av skogsbruksåtgärder är på en fortsatt hög nivå¹⁴³. Resultatet för Götaland år 2023 visar att ca 10 % av forn- och kulturlämningarna är skadade eller grovt skadade. Skador inom områden med tillstånd från länsstyrelsen (villkorsområden) skadas i för stor omfattning (37 %)¹⁴⁴. Med bättre planering bör en minskning av skadenivån vara möjlig. Användning av "kulturstubbar" ger en minskning av skador. Skogsstyrelsen har mindre medel för tillsyn och rådgivning vilket försvårar möjligheterna att förebygga skador genom minskad informationsöverföring.

Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Ett intensivt och storskaligt brukande utarmar landskapet på miljöer som tidigare var vanliga, såsom naturskog, ädellövskog, gamla skogar samt svämskogar. Markanvändningen påverkar också kringliggande våtmarker, vattendrag och sjöar. Bristen på gammal skog är ett påtagligt problem i Halland på grund av den pågående markanvändningen. Flera studier visar att träd yngre än 150 år sällan har höga naturvärden och hotade arter finns normalt inte representerade. På den produktiva skogsmarken är arealen

¹⁴¹ Bara-naturlig-försurning/försurning-från-skogsbruk, Sveriges miljömål Hämtad (2024-10-16)

¹⁴² Kväveoxider, utsläpp till luft, Naturvårdsverkets webbplats Hämtad (2024-10-16)

¹⁴³ Kulturmiljöhänsyn vid föryngringsavverkning på Skogsstyrelsens webbplats Hämtad (2024-10-16)

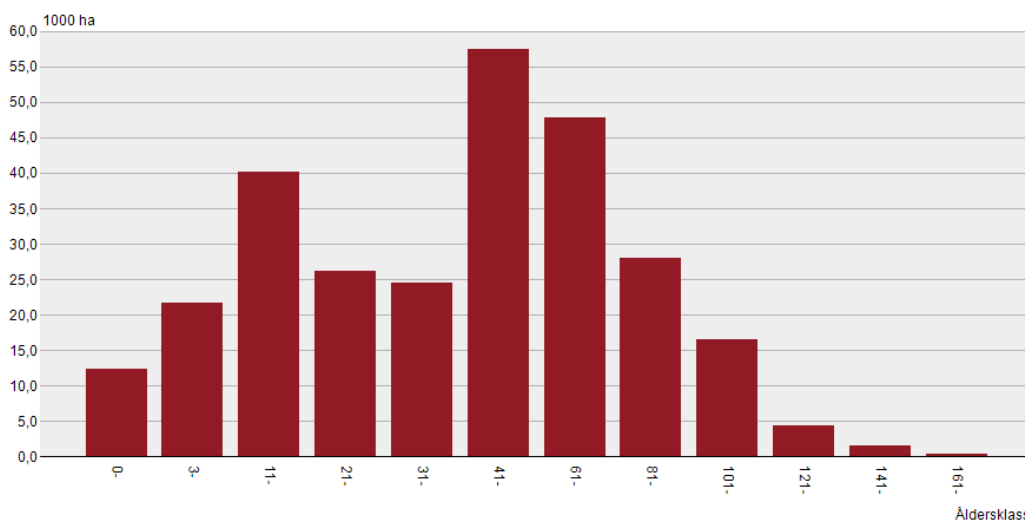
¹⁴⁴ Kulturmiljöhänsyn vid föryngringsavverkning på Skogsstyrelsens webbplats Hämtad (2024-10-16)

skog äldre än 160 år är synnerligen liten (diagram 1) i Halland. Trenden för skogar mellan 120 och 160 är neutral (diagram 2). Bristen på död ved är uppenbar (diagram 3) och ingen tendens finns till att volymen ökar. Studier visar att inga vedlevande skalbaggsarter föredrar skogar med lägre volym död ved än 10 m³/ha. De flesta arter förekommer rikligare vid tröskelnivåer från och med 20 m³/ha. De allra mest krävande arterna förekommer rikligare först över 60 m³/ha^{145 146}. Styrmedel krävs för att öka arealen av gammal skog och mängden död ved. På samma sätt som gamla träd är bristen på död ved en hämsko för att nå miljömålet. För att uppnå gynnsam bevarandestatus behöver ytterligare arealer av skog förvaltas med inriktning mot högre trädåldrar. Affärsmodeller för att gynna utvecklingen av äldre skogar behöver utvecklas.

Främmande arter och genotyper

Frekvensen av främmande arter ökar i skogen. Arter som Gul skunkkalla, Jättebalsamin, sliden samt Blekbalsamin förekommer i Halland. Styrmedel samt mer resurser behövs för att öka markägarnas ambition att bekämpa invasiva arter.

Tabell 3.2b -Produktiv skogsmarksareal efter Åldersklass. Hallands län, Areal (1000 ha), 2021.

Notera: Produktiv skogsmark utanför formellt skyddade områden enligt senaste års gränser.

År (Femårsmedelvärde)

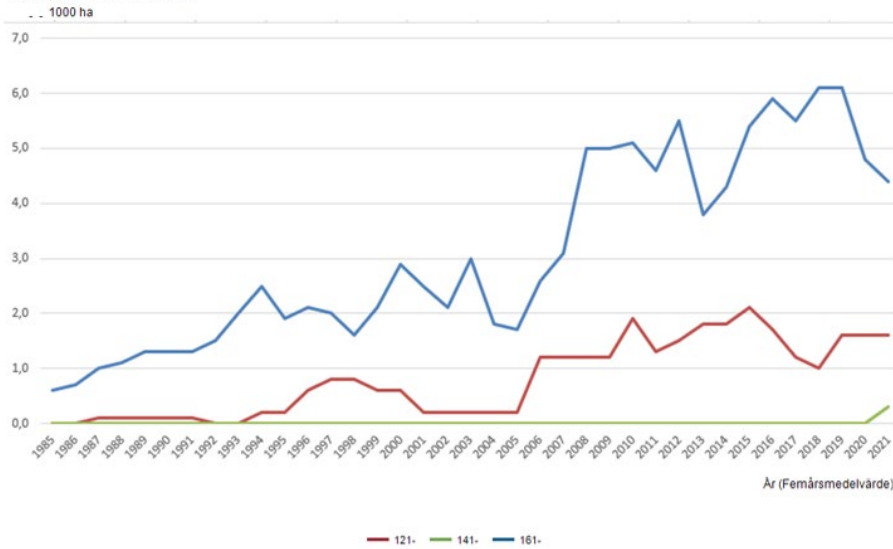
Femårsmedelvärde, anges som mittenår e.g. 2019-2023=2021.

¹⁴⁵ Länsstyrelsen Skåne, rapport 2017:07 Veteranisering i Balsbergets bokskog. (Hämtad 2024-10-10)

¹⁴⁶ SLU, arbetsrapport nr 37. Högstubbar och vedskalbaggar i Söderåsens bokskogar (Hämtad 2024-10-10)

Diagram 1. Visar att arealen gammal skog är för liten för att miljömålet ska nås.¹⁴⁷

Tabell 3.2b - Produktiv skogsmarksareal efter Åldersklass och År (Femårsmedelvärde). Hallands län, Areal (1000 ha).

Notera: Produktiv skogsmark utanför formellt skyddade områden enligt senaste års gränser.

År (Femårsmedelvärde)

Femårsmedelvärde, anges som mittenår e.g. 2019-2023=2021.

Diagram 2. Visar trenden för gammal skog.¹⁴⁸

Tabell 2.11b - Volymen död ved efter Nedbrytningsgrad och År (Femårsmedelvärde). Hallands län, Volym per ha (m³/ha).

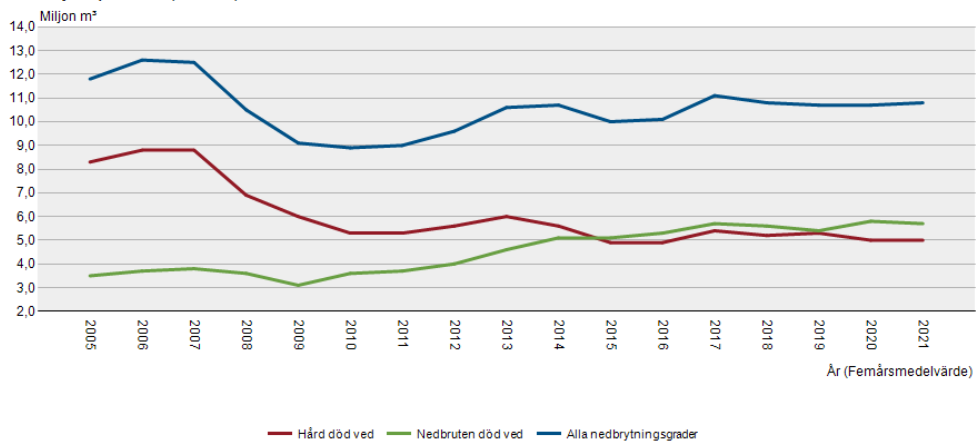

Diagram 3. Visar att trenden för död ved inte möter målsättningen för miljömålet.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Tabell 3.2b - Produktiv skogsmarksareal utanför formellt skyddade områden fördelad på ålderclass (1983 - idag) på SLUs webbplats (Hämtad 2024-10-10)

¹⁴⁸ Tabell 3.2b - Produktiv skogsmarksareal utanför formellt skyddade områden fördelad på ålderclass (1983 - idag) på SLUs webbplats (Hämtad 2024-10-18)

¹⁴⁹ Volymen död ved fördelad på nedbrytningsgrad. Skogsmark exkl. ägoslaget fjäll (2003- idag) på SLUs webbplats (Hämtad 2024-10-10)

Ett rikt odlingslandskap Hallands län

Sammanfattning för Ett rikt odlingslandskap – Hallands län

I Hallands satsas det på att bekämpa invasiva arter som bland annat finns i odlingslandskapet. Fortlöpande arbete görs även för att gynna hotade arter och naturtyper liksom bevarande och utveckling av länets kulturmiljöer. Livsmedelsprogram i Halland utvecklas ständigt, nu med ökat fokus på beredningsfrågor och robust livsmedelsförsörjning. Mycket görs för att bevara biologisk mångfald och kulturmiljövärden men för att lyckas med detta krävs fler och samlade insatser på alla nivåer i samhället.

Utveckling i miljön och målbedömning för Ett rikt odlingslandskap – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Ett rikt odlingslandskap – Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen i Hallands län har under 2024 med hjälp av finansiering från EU och projektet Grip on Life utfört åtgärder mot den invasiva växten gul skunkkalla i Fylleån, Halmstad kommun. Även åtgärder mot vresrosor längs kusten har gjorts samt arbete med tillsyn och samtal med markägare som tvingas göra åtgärder mot jätteloka vid Harplinge/Haverdal.¹⁵⁰
- Länsstyrelsen har beviljats medel från Naturvårdsverket för att restaurera och anlägga våtmarker med syfte att gynna hotade arter och naturtyper som omfattas av särskilda åtgärdsprogram (ÅGP). I Halland drivs våtmarksprojektet Restaurering strandängar med syfte att förbättra förutsättningar för strandängsvadare under de kommande tre åren (2023-2025). Vadarfåglar har till stor del missgynnats av utdikningen av landskapet. Medlen i projektet ska användas till planeringsarbete, utredningar, tillståndprocesser och till praktiska åtgärder. Genom samverkan med andra projekt (Nordens Ark) genomförs återupptagen hävd, restaureringar,

¹⁵⁰ Kent Lindqvist, naturvårdshandläggare, Länsstyrelsen i Hallands län

inventeringar tillsammans med predatorkontroll för att skapa bättre förutsättningar för vadare i det kustnära odlingslandskapet.¹⁵¹

- Arbetet med att bibehålla och förbättra odlingslandskapet i de skyddade områdena (d v s naturreservat, Natura 2000 eller områden med naturvårdsavtal) sker löpande genom ett gott samarbete med djurhållare och markägare samt stängsling. Det utförs även naturvårdsbränningar, slåtter och restaureringar för att bevara och utveckla hävdade marker och gynna den biologiska mångfalden. Dessa betesmarker och ängar berör bl a naturtyperna rikkärr, fuktängar, ljungedar, strandängar, silikatgräsmarker, trädklädda betesmarker, mosaikbetesmarker med ljung och hållmark längs kusten.¹⁵²
- De senaste åren har nerdragning av medel för naturvårdande skötsel i skyddade områden resulterat i att skötseln inte kunnat göras i den normala utsträckningen. Det är resurskrävande att bedriva en naturvårdsanpassad betesdrift och slåtter på naturbetesmarker och slåtterängar samt att hålla igenväxningen borta. Det är viktigt att med stabila resurser under en längre tid för att kunna sköta om dessa marker.¹⁵³
- Länsstyrelsen i Hallands län fortsätter arbetet med Livsmedelsprogram Halland, nu med ökad fokus på beredskapsfrågor och robust livsmedelsförsörjning, bl a genom rundabordssamtal med flertal halländska organisationer. Projektet Gröna möten bidrar med kunskapsbaserade evenemang och är en oberoende mötesplats för de gröna näringarna för att sprida forskning och innovation samt stärka statusen för närproducerad mat. Målkonflikten livsmedelsproduktion respektive energiproduktion fortsätter att bearbetas, bl a genom frivilliga tillståndsprövningar för solceller.¹⁵⁴
- I Halland, Skåne, Kronoberg och Blekinge drivs ett gemensamt stats- och EU-finansierat projekt som har till syfte att öka den ekologiska konsumtionen och produktionen. Projektet som går under namnet Mera EKO pågår 2023-2024.¹⁵⁵
- Inom länets kulturresevat arbetar Länsstyrelsen i Hallands län med restaurering och rekonstruktion av äldre odlingslandskap samt åtgärder för att upprätthålla äldre bruksningsmetoder och växtsorter. Länsstyrelsen bedriver även fornvård på ett 50-tal fornlämningar i länet, varav många ligger i odlingslandskap. Dessa arbeten finansieras av det statliga kulturmiljövårdsanslaget och gör

¹⁵¹ Lena Alness, naturvårdshandläggare, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁵² Emelie Andersen, reservatsförvaltare, Länsstyrelsen i Hallands län

⁴ Emelie Andersen, reservatsförvaltare, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁵⁴ Kristin Ovik, Lantbruksdirektör, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁵⁵ Maria Henriksson, Landsbygdsenheten, Länsstyrelsen i Hallands län

att både biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet bevaras och utvecklas.¹⁵⁶

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Golfbanor har en stor potential att hysa, gynna och locka till sig samma typer av arter som trivs i ängs- och betesmarker t ex blommande örter och pollinerare. Därför omskapas nu gräsrika ruffar till att bli blomrika och ängslika och varma sandblottor/bunkrar skapas som boplatser för vildbin på golfbanorna Flädje GK, Vinbergs GK och Falkenbergs GK.¹⁵⁷
- Falkenbergs kommun arbetar med att styra om till mer ängsliknande skötsel av en del av kommunens gräsmattor. Syftet är att öka den biologiska mångfalden samt gynna blommande örter och pollinerande insekter.¹⁵⁸
- I Kungsbacka kommun har klippningsfrekvensen på de flesta av kommunens gräsytor minskat. Detta för att göra så att fler arter har möjlighet att etablera sig, vilket skapar bättre förutsättningar för insekter som söker föda.¹⁵⁹
- Laholms kommun (Planerings- och exploateringsenheten och Tekniska enheten) ska genom en jordbruksmarksutredning utgöra kunskapsunderlag och ge riktlinjer i den fysiska samhällsplaneringen¹⁶⁰.
- Gemensamma riktlinjer för hela Halland (kommunerna och regionen) för inköp av livsmedel gäller sedan maj 2022. Kärnan i riktlinjerna är att det ställs krav på att produktionen minst lever upp till de miljö- och djurskydds krav som gäller för svensk produktion. Kungsbacka kommun arbetar mycket medvetet med detta och har ställt krav samt följt upp bl a betesdrift och utevistelse för nötkreatur vilket har lett till nästan 100 % svenskt kött och mejeri. Kommunen har också mål om 35 % ekologiska livsmedel och köper bl a in enbart ekologiska ägg, mjölk och mejeriprodukter som fil och yoghurt.¹⁶¹
- Varbergs kommun har tillsammans med Falkenbergs kommun fått EU-bidrag för anläggande av småbiotoper som främjar biologisk mångfald i odlingslandskapet, ex småvatten och stenmurar. Projektet är i uppstartsskede.¹⁶²

¹⁵⁶ Jenny Nord, antikvarie, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁵⁷ Falkenbergs kommun - Hållbarometern

¹⁵⁸ Falkenbergs kommun - Hållbarometern

¹⁵⁹ Kungsbacka kommun - Mindre gräsklippning ger fler arter

¹⁶⁰ Melissa Maxter, hållbarhetsstrateg, Laholms kommun

¹⁶¹ Anna Hallin, Kungsbacka kommun

¹⁶² Rasmus Kaspersson, Varbergs kommun

Åtgärder inom näringslivet

- Det pågår tester för solceller i kombination med jordbruk, genom ett Interreg-projekt, med flera parter i Halland.^{163,164}

Tillstånd och målbedömning för Ett rikt odlingslandskap – Hallands län

Målet kommer inte nås till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel. Riktningen i miljön går tyvärr inte åt rätt håll. I delar av länet, på slättbygden, har jordbruket blivit alltmer specialicerat och intensivt, medan marker i andra delar av länet inte brukas längre och gårdar läggs ner. Många lantbrukare är miljöintresserade och sköter jordbruksmarken på ett sätt som gynnar natur- och kulturmiljövärden, men för att lyckas med detta krävs insatser på alla nivåer i samhället – från lokalt arbete i kommunerna för att begänsa exploateringen av jordbruksmark till att påverka hur den gemensamma europeiska jordbrukspolitiken utformas.

Ekosystemtjänster

Trenden att ekologiskt brukad jordbruksmark minskar är tydlig och fortsatte under 2023. I Halland är dock minskningen något lägre än för riket i snitt. Den största anledningen till minskningen är den minskade efterfrågan från konsumentled, inkluderat mat i offentlig sektor, de senaste åren.¹⁶⁵

Variationsrikt odlingslandskap

Inslagen av hävdade marker med hög biologisk mångfald förekommer bara på små arealer som ofta ligger utspritt långt från varandra i det halländska odlingslandskapet. Det innebär dåliga förutsättningar för den biologiska mångfalden, både för överlevandet i många av de nuvarande livsmiljöerna samt möjligheterna för spridning till andra lämpliga livsmiljöer. Mängden småbiotoper skulle behöva öka, för att skapa goda förutsättningar för odlingslandskapets arter.

I slättbygden är den gröna infrastrukturen ständigt starkt hotad av exploatering av jordbruksmark. Trots biotopskydd hotas småbiotoper fortfarande.¹⁶⁶ Antalet inkomna ärenden om dispens har under en

¹⁶³ Kristin Ovik, Lantbruksdirektör, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁶⁴ Hushållningssällskapet; Nordens första living lab för solbruk

¹⁶⁵ Maria Henriksson, Landsbygdsenheten, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁶⁶ Jeanette Erlandsson, naturvårdshandläggare, Länsstyrelsen i Hallands län

tioårsperiod ökat över tid för att de senaste 5-6 åren legat vid omkring 70 inkomna ärenden per år. Majoriteten får bifall och nästan 10 % får avslag.¹⁶⁷

Hotade arter och naturmiljöer

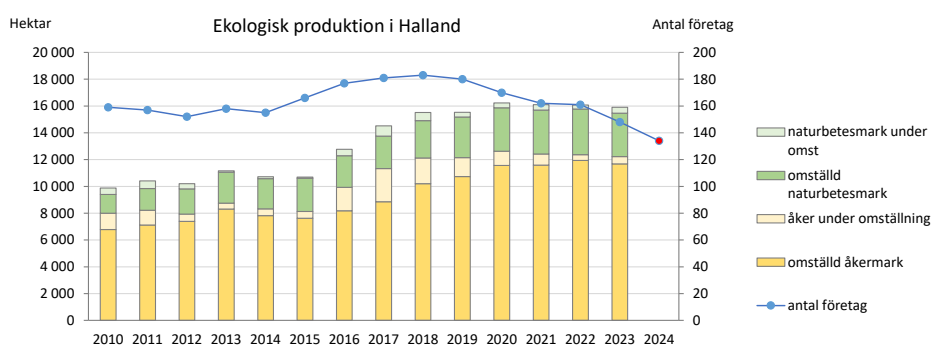
Den senaste revideringen av rödlistan 2020 visade att en tredjedel av de rödlistade arterna har sin huvudsakliga livsmiljö i jordbrukslandskapet. Även om inte alla finns representerade i Halland visar det tydligt att det fortfarande finns en hotbild mot många av jordbrukslandskapets arter.¹⁶⁸

Främmande arter och genotyper

Invasiva främmande arter är under utbredning där spridningen är större än vad bekämpningen för att stoppa spridningen är. Det krävs mer resurser för att komma i kapp och begränsa spridningen, tillsyn och åtgärder. Det krävs arbete med information och kunskapsbygge bland allmänheten där det även behövs fler engagerade för att vi effektivt ska hindra spridningen.¹⁶⁹

Kultur- och bebyggelsemiljöer

Igenväxning av fornlämningsmiljöer och borttagande av kulturlämningar i och kring odlingslandskapet är ett fortsatt stort problem i Halland. Viktiga orsaker är bristen på finansiering av fastighetsägares markröjning samt behovet av effektivisering av jordbruket till följd av bl a ökade bränslepriser, vilket gör att stenmurar och andra värdefulla historiska spår i odlingslandskapet minskar när de tas bort som odlingshinder.¹⁷⁰

Figur 1. Ekologisk produktion i Halland^{171, 172}.

¹⁶⁷ Anna-Karin Tysklind, miljöhandläggare, Länsstyrelsen i Hallands län

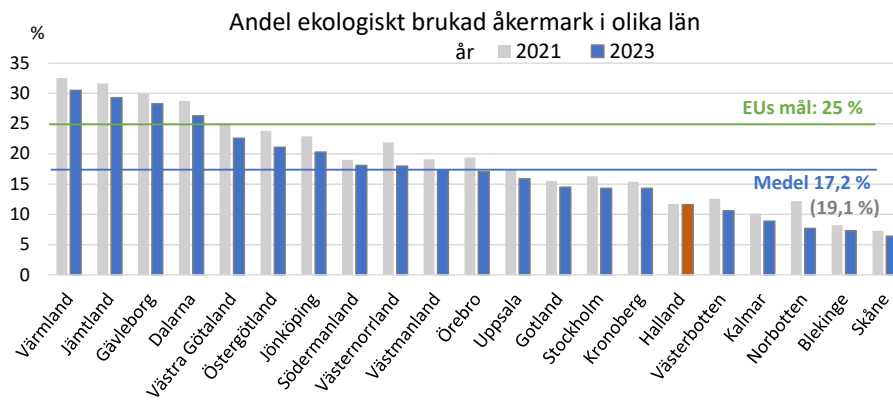
¹⁶⁸ Jeanette Erlandsson, naturvårdshandläggare, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁶⁹ Kent Lindqvist, naturvårdshandläggare, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁷⁰ Maja Jannerling, antikvarie, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁷¹ Maria Henriksson, Landsbygdsenheten, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁷² Jordbruksverkets statistikdatabas

Figur 2. Andel ekologiskt brukad åkermark i olika län^{173, 174}.

¹⁷³ Maria Henriksson, Landsbygdsenheten, Länsstyrelsen i Hallands län

¹⁷⁴ Jordbruksverkets statistikdatabas

God bebyggd miljö Hallands län

Sammanfattning för God bebyggd miljö – Hallands län

Halland har en befolkningstillväxt, främst utmed kusten, vilket medför ett stort behov av att bygga bostäder. Kommunerna har medvetenhet kring hållbarhetsfrågor i den strategiska samhällsplaneringen och flera strävar efter en befolkningstillväxt i kollektivtrafikhärlägen. Utmaningar i Halland är att värna om jordbruksmarken och samtidigt tillgodose bostadsbehovet, hantera framtida klimatförändringar och översvänningsrisk från stigande hav samt värna kulturvärden hos bebyggelse och landskap.

Utveckling i miljön och målbedömning för God bebyggd miljö – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för God bebyggd miljö – Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Under 2023 har Länsstyrelsen i Hallands län upprättat ett forum för regional fysisk plan, där regionen och Länsstyrelsen kan mötas för rådgivning om god bebyggd miljö. Detta finansieras av länsstyrelsens linjeverksamhet och den önskade effekten är bättre regional samordning mot god bebyggd miljö.
- Under 2024 har Länsstyrelsen i Halland lämnat ett samrådsyttrande om fördjupad översiktsplan för Väröbacka i Varbergs kommun, fördjupad översiktsplan för Kungsbacka kommun och Laholms översiktsplan för 2050. I yttrandena rådder Länsstyrelsen om miljömålet god bebyggd miljö. Arbetet ingår i Länsstyrelsens ordinarie verksamhet. Effekterna är lämplig markanvändning som ska vara hållbar över byggnadernas livslängd.
- Länsstyrelsen i Hallands läns har fördelat det statliga kulturmiljövårdsbidraget till byggnadsvård, vård av landskap och fornlämningar samt kunskapsspridande åtgärder och tillgängliggörande av kulturmiljön. Bidraget gör kontinuerligt att värdefulla kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas, vilket

bidrar till en gestaltad livsmiljö och förväntas ge positiva effekter för invånarnas livskvalitet.

- Länsstyrelsen i Hallands län har beslutat om länets fjärde kulturresevatet Lilla Äskhult.¹⁷⁵ Syftet med kulturresevatet är att skydda och vårda kulturlandskapet med det biologiska kulturarvet samt levandegöra och återskapa en helhetsmiljö med gårdsbebyggelse och marker som de gestaltade sig runt 1900. Förväntade effekter är att verksamheten i det befintliga närliggande kulturresevatet Äskhult kan fortgå och breddas samt att människors möjlighet till friluftsliv ökar, vilket har långtgående effekter för folkhälsan.
- Länsstyrelsen i Hallands län har under 2024 träffat handläggare på Varbergs och Hylte kommun samt de kommunala vatten- och energibolagen VIVAB, HEM och LBVA för att prata om tillståndsprövningar enligt 2 kap kulturmiljölagen (1988:950).¹⁷⁶ Arbetet utförs inom länsstyrelsens ordinarie verksamhet. Effekterna är en ökad förståelse för fornlämningar och dess lagskydd, vilket förväntas leda till en samhällsbyggnadsprocess som är bättre anpassad till kulturmiljön.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Under 2024 har samtliga kommuner i Halland inkommit med en planeringsstrategi för att beskriva genomförandet av sina översiktsplaner. Detta finansieras av kommunerna i Halland och effekten är bättre samordning mot god bebyggd miljö på kommunal nivå.
- Hittills har det under perioden 2023-01-01 till 2023-12-31 antagits 45 detaljplaner i Hallands län vilket är lika många som under 2022. Effekten av detta är att det fortsatt bedöms vara behov av fler bostäder i länet.
- Under Arkeologidagen 2024 anordnades aktiviteter i Halmstad och Falkenberg där allmänhet fick träffa arkeologer från läns museet och Länsstyrelsen. Projekten genomfördes och finansierades av Region Halland, Länsstyrelsen i Hallands län, läns museet och kommunerna. Arkeologidagen ökar människors förståelse och intresse för kulturmiljön, vilket på sikt förväntas leda till att fler kulturvärden bevaras.
- I kulturresevatet Äskhult anordnades slättergille och utmarksvandring under Kulturarvsdagen 2024 med temat

¹⁷⁵ Information om Lilla Äskhult på Länsstyrelsen Hallands webbplats; Länsstyrelsen dnr. 435-1705-2021

¹⁷⁶ Muntlig uppgift från arkeolog Beatrice Edman på Länsstyrelsen i Hallands län 2024-10-09 samt internt presentationsmaterial tillgängligt på begäran

”Kulturens vägar, knutpunkter och mötesplatser”.¹⁷⁷ Under dagen fick besökare möjlighet att uppleva det äldre kulturlandskapet bidra till bevarandet av historiska jordbruksmetoder. Aktiviteterna finansierades gemensamt av Region Halland, Kungsbacka kommun, Västkoststiftelsen och Länsstyrelsen i Hallands län. Förväntade effekter är att intresset för och förståelsen av kulturmiljön ökar hos allmänheten, vilket i sin tur bidrar till de nationella kulturmiljömålen.

- Kulturmiljö Halland har genomfört ett projekt med syfte att registrera fornlämningar i lagskyddade kyrkomiljöer för att förbättra kunskapsunderlagen. Projektet har finansierats av det statliga kulturmiljövårdsbidraget.¹⁷⁸ Förväntad effekt är att färre fornlämningar förstörs och kulturvärden i den byggda miljön bevaras.

Tillstånd och målbedömning för God bebyggd miljö – Hallands län

Länsstyrelsen i Hallands län bedömer att målet God bebyggd miljö inte nås till år 2030. Liksom förra året är utvecklingen neutral då flera positiva trender såsom kommunernas arbete med översiktsplaner och hållbarhetsfrågor motverkas av negativa trender såsom ett ökat resande, exploatering på jordbruksmark, konflikt med kulturmiljövärden och förlust av gröna ytor vid förtätning. För att nå målet behövs även ökade insatser för gestaltad livsmiljö. Kommunernas arbete med klimat- och energifrågor har generellt ökat, vilket exempelvis syns genom framtagandet av klimatanpassningsplaner. Flertalet kommuner arbetar även mer medvetet med hållbarhetsfrågor i översiktsplaneringen.

Hållbar samhällsplanering

Den 31 december 2023 uppgick Hallands befolkning till 343 746 invånare, 984 fler män än kvinnor. Antalet invånare i Halland ökade under 2023 med 941 personer. Det är den lägsta ökningen sedan 1996. Vanligtvis brukar det vara kustkommunerna som ökar i befolkning. Men under 2023 var det endast tre av länets kommuner där befolkningen ökade.

Under 2023 färdigställdes 3381 lägenheter i Halland. Det är mer än en fördubbling av antal färdigställda jämfört med 2022. Inte sedan 1991 och 1992 har Halland haft ett färdigställande över 3000 lägenheter. I kustkommunernas centralorter råder det trots detta bostadsbrist i länets

¹⁷⁷ Information om Kulturarvsdagen i Äskhults by på Riksantikvarieämbetets webbplats

¹⁷⁸ Länsstyrelsen i Hallands län dnr. 436-9117-2022

kust-kommuner. Utanför centralorterna (kommunernas övriga delar) råder det bostadsbrist i tre av sex kommuner, resterande anger balans.

Vid årsskiftet 2023/2024 hade antalet inkomna ärenden hos byggnadsnämnderna minskat i alla länets kommuner förutom i Hylte kommun. Störst sänkning hade då skett i Kungsbacka kommun där ärendeinströmningen minskat med 30%. Nedgången har gjort att kommunerna lånat ut personal från byggnadsnämnden till andra förvaltningar. En ökad handläggning av tillsynsärende och arbete med utvecklingsarbete har kunnat ersätta ett minskat antal ärenden.¹⁷⁹

Kulturvärden i bebyggd miljö

Trots att det finns ändamålsenliga styrmedel för att bevara, använda och utveckla kulturmiljön, visar miljömålsuppföljningen och Länsstyrelsens erfarenhet att styrmedlen inte tillämpas på avsett vis i Halland. Skydd av kulturmiljövärden enligt PBL i detaljplan och områdesbestämmelser används i en låg omfattning i länet jämfört med de flesta andra län¹⁸⁰.

Hållbar användning och utveckling av länets kulturmiljöer försvåras genom att kulturmiljövärden endast i begränsad omfattning ses som en resurs utifrån ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter. Långsiktig planering kommer ofta i konflikt med kortsiktiga önskemål. Det finns brister i hur värdefulla kultur- och bebyggelsemiljöer knutna till ett landskapsperspektiv behandlas i planeringen och i avvägningen gentemot andra intressen.

Genom Hallands läns relativt goda tillgång till kunskapsunderlag finns bra förutsättningar för att uppnå en hållbar bebyggelsestruktur vad gäller kulturmiljö. En viktig faktor i arbetet med att nå miljömålet är att öka den antikvariska kompetensen hos kommunerna i Halland. Antikvarisk kompetens finns endast i Kungsbacka kommun, vilket återspeglas i andelen skyddad bebyggelse i länet.¹⁸¹

¹⁷⁹ Publikation för bostadsmarkandsanalys i Halland 2024

¹⁸⁰ Statistik för indikatorn Skyddad bebyggelse q-märkt på Sveriges miljömåls webbplats

¹⁸¹ Statistik för indikatorn Skyddad bebyggelse q-märkt på Sveriges miljömåls webbplats; Kulturhistoriska byggnader och områden på Kungsbacka kommuns webbplats; Resultat från miljömålsenkät 2021 på Boverkets webbplats

Ett rikt växt- och djurliv Hallands län

Sammanfattning för Ett rikt växt- och djurliv – Hallands län

Förlusten av biologisk mångfald fortsätter. Förlust av livsmiljöer och försämring av livsmiljöers kvalitet sker kontinuerligt, små steg i taget. Arbete för att komma närmare måluppfyllelse sker som ett löpande, långsiktigt naturvårdsarbete inom ramen för Länsstyrelsens och andra offentliga myndigheters verksamhet och är i hög grad kopplat till flera andra miljömål. Kunskapen behöver öka inom alla sektorer i samhället. Ökad kunskap och fungerande regelverk behövs för hanteringen av främmande invasiva arter.

Utveckling i miljön och målbedömning för Ett rikt växt- och djurliv – Hallands län

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

Åtgärdsarbete för Ett rikt växt- och djurliv – Hallands län

Åtgärder på regional nivå – myndigheter

På regional nivå sker kontinuerligt arbete med exempelvis långsiktigt skydd och skötsel av skyddade områden, genomförande av åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP), kalkning, restaurering av vattendrag, dispensprövning och tillsyn vilket skapar förutsättningar för att på sikt nå målet. Här ges några exempel på insatser det senaste året:

- Länsstyrelsen i Hallands län har sedan förra rapporteringen beslutat om fem områden som naturreservat. Totalt har ytterligare 169,9 hektar skyddats som naturreservat 2022–2024. Länsstyrelsen har tecknat ytterligare två naturvårdsavtal på totalt 18,75 hektar.
- Länsstyrelsen har genomfört åtgärder för att bekämpa invasiva främmande arter, bland annat gul skunkkalla, sjögull och smal vattenpest.
- Länsstyrelsen har utfört åtgärder för att förhindra spridning av gul skunkkalla i Natura 2000-området Fylleån och dess avrinningsområde. Budget på 2 000 000 kr som resulterade i 3 500 arbetstimmar.

- Länsstyrelsen har gjort åtgärder mot strandkotula i Lyngaområdet, Falkenbergs kommun i syfte att ta bort och förhindra spridning av arten. Budget på ca 100 000 kr.
- Länsstyrelsen har lagt ut ramar som täcker vattenytan i Viskan i syfte att reducera sjögull. Kostnaden för ramarna blev 580 000 kr och har bekostats av HaV 1.11-anslaget.
- Länsstyrelsen har även utfört åtgärder mot guldkolv i Skärsjön, Varbergs kommun i syfte att ta bort och förhindra spridning. Budget på 223 000 kr.
- Länsstyrelsen arbetar med projektet Myllrande kust – från tofsvipa till sydlig kärrsnäppa i syfte att bevara, skapa och återställa våtmarker för att gynna strandängsvadare inom ÅGP.
- Länsstyrelsen är en av medsökande till ett LIFE-projekt för restaurering av hedmarker i syfte att fortsatt upprätthålla skötselåtgärder av hedmarker samt få områden men ogynnsam bevarandestatus att uppnå gynnsam bevarandestatus.

Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Falkenberg kommuns projekt Åtgärdssamordnare vatten – förlängning av LEVA mellersta Halland, ett fortsättningsprojekt i syfte att få fler lantbrukare att genomföra åtgärder mot övergödning med LOVA-medel. Slutredovisat 2023.
- Hushållningssällskapets projekt LEVA Halland 2022, ett fortsättningsprojekt i syfte att få fler lantbrukare att genomföra åtgärder mot övergödning med LOVA-medel. Slutredovisat 2023.
- Laholms kommun har beslutat om utvidgning av Såghuslund naturreservat 2024.
- Halmstads kommuns projekt Hur gick det i syfte att följa upp kommunens skötsel av områden med naturvärden med LONA-medel.
- Falkenbergs kommun har inventerat invasiva främmande arter på kommunal mark. En åtgärdsplan är under framtagande.
- Varbergs kommun har färdigställt en sluttäckning av en gammal deponi för att minska spridningen av föroreningar till Getteröns naturreservat och Västerhavet.
- Kungsbacka kommun har minskat klippningsfrekvensen på kommunens gräsytor för att ge bättre förutsättningar för arter att etablera sig.

Övriga åtgärder

- Fylleåns vattenråds projekt Flodpärlmussla och elfiske i Fylleån i syfte att inventera lokaler efter flodpärlmussla, LOVA-medel. Slutredovisat 2023.
- Viskans vattenråds projekt Skuttran – åtgärder mot övergödning i syfte att motverka övergödning genom att skapa intresse för våtmarker och skyddszoner hos markägare, LOVA-medel. Slutredovisat 2023.
- Viskans vattenråds projekt Veselången – information om och planering för åtgärder mot övergödning i syfte att ta fram en åtgärdsplan för förbättrad vattenhushållning och gynna biologisk mångfald, LOVA-medel. Slutredovisat 2023.
- Kullaviks Kanot & Kappseglingssklubbs projekt Renare vatten – skrovdruk i syfte att installera skrovdrukar för att slippa bottenmåla skroven, LOVA-medel. Slutredovisat 2023.
- Kungsbackaåns vattenförbund och vattenråds projekt Inventering av små flodpärlmusslor – Lillån i syfte att inventera förekomst av flodpärlmussla efter sågverk, LOVA-medel. Slutredovisat 2023.
- Stråvalla båtklubbs projekt Epoxibehandling av båtar i Stråvalla båtklubb i syfte att ta bort giftig båtottenfärg och i stället använda epoxibehandling, LOVA-medel. Slutredovisat 2023.
- Åtrans vattenråds projekt Förstudie Högvadsån i syfte att ta fram underlag för en kommande LIFE-ansökan, LOVA-medel. Slutredovisat 2023.

Tillstånd och målbedömning för Ett rikt växt- och djurliv – Hallands län

Målet bedöms inte som möjligt att nå med idag beslutade eller planerade styrmedel. Många aktiviteter som motverkar miljökvalitetsmålet fortgår i samhället och det går att se en negativ utveckling i miljötillståndet. Den viktigaste orsaken är förlust av livsmiljöer och försämrad kvalitet på livsmiljöerna. Det är resultatet av bland annat det storskaliga skogsbruket, jordbruket, överfiske och skadliga fiskemetoder i haven samt exploatering, framför allt längs kusterna. En svårighet i genomförandet av åtgärder med riktade ettåriga styrmedel att det ofta är svårt att få tid inom ordinarie verksamhet att både söka medel och att omsätta medel i konkreta åtgärder.

Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

De naturtyper som hyser många av länets hotade arter har små och fragmenterade utbredningar i länet. Detta medför små populationer och en

otillräcklig spridning mellan populationer vilket leder till ökad utdöenderisk och minskad genetisk variation.

Under 2023 har takten i naturreservatsbildning varit lägre än normalt vilket beror på att fokus i arbetet har legat på förhandlingar och markåtkomst. Totalt sett skulle takten på beslut om formellt skydd behöva öka för att klara miljömålet.

Även arbetet med åtgärder för biologisk mångfald utanför skyddade områden skulle behöva öka takten. Den beslutade EU-förordningen om restaurering av natur är ett steg i rätt riktning¹⁸².

Samtidigt som åtgärder görs i länet är det viktigt att poängtera att finansieringen ser olika ut och speglar de olika regeringarnas satsningar. En redovisning av endast åtgärder kan bli missvisande. Myndigheter som Länsstyrelsen har för naturvård fått minskade anslag från 2023. Kalkningsuppdraget är ett exempel som fortfarande fortgår men i mycket mindre skala på grund av minskade anslag samt kostnadsökningar. Tidigare år har 86 vattendrag (vattensträckor) kalkats i Halland. Under 2024 har endast två vattendrag kalkats. Ungefär 130 sjöar kalkades tidigare men på grund av ekonomiska skäl har 13 sjöar inte blivit kalkade 2024. Ytterligare nerdragningar under 2025–2026 kan leda till utesluten kalkning i vatten med lax, flodpärlmussla och flodkräfta. Samtliga arter omfattas av art- och habitatdirektivet. Kalkning liksom många andra naturåtgärder måste ha en kontinuitet, för att förändringar tar lång tid. Bryts kontinuiteten dröjer det inte många år innan åtgärderna är ogjort arbete.

Kommuner är en viktig del i arbetet att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden men det saknas riktlinjer och styrmedel för att skala upp arbetet. Kommuner är stora markägare och har ett stort ansvar att utrota invasiva arter. Ett annat viktigt ansvar är bevarande av träd. I urbana miljöer är stora delar hårdgjord yta som absorberar solstrålning vilket leder till stigande mark- och lufttemperaturer. Träd ger beskuggning med sitt löv- och grenverk och på så vis sänks temperaturen¹⁸³. Det är viktigt att lyfta och sprida kunskapen att gamla träd inte går att ersätta på ett likvärdigt sätt. Pollinerande insekter gynnas av olika träd samt även ytor som sällan klipps eller inte alls. Hållbar hantering av vattenresurser och miljö kvalitetsnormer (MKN) behöver planeras och hanteras utifrån ett kumulativt perspektiv. En enskild detaljplan har vanligtvis ingen negativ påverkan på MKN för vatten medan en sammanvägning av flera detaljplaner kan utgöra hot mot MKN. Den kumulativa effekten av flera detaljplaner behöver därför analyseras för att säkerställa att MKN inte påverkas

¹⁸² EU:s förordning om restaurering av natur är beslutad (naturvardsverket.se)

¹⁸³ Träd som temperaturreglare i stadsmiljö

negativt. Exploatering längs kusten behöver upphöra. Kusten är hårt ianspråktagen av bostäder och verksamheter vilket gör att många arter som är knutna till kustmiljöer har en ogynnsam bevarandestatus. För att trenden på utvecklingen för biologisk mångfald ska ändras behöver fler helhetsgrepp göras i planering och genomförande samt sluta exploatera på redan starkt påverkade platser. Naturvärden behöver prioriteras högre i samhället när motstående intressen vägs mot varandra för att den negativa trenden ska vända.

Påverkan av klimatförändringar

Det är tydligt att klimatförändringar hotar den biologiska mångfalden och att åtgärder för att minska eller anpassa oss till klimatförändringarna i sig kan hota den biologiska mångfalden.

En viktig del att minska koldioxidutsläppen är myndigheters krav på leverantörer och fossilfria alternativ inom organisationen. Exempelvis har Kungsbacka kommun krav på fossilfria transporter, reparation och återförsäljning av teknik som har inneburit ca 1000 ton minskat koldioxidutsläpp och 6,5 ton avfall¹⁸⁴.

Främmande arter och genotyper

Några av de mest problematiska invasiva främmande arterna i Sverige omfattas inte av lagstiftningen och därför har markägare ingen skyldighet att bekämpa dessa. Bristen på lagstiftning och riktlinjer försvårar arbetet och möjligheten att samordna bekämpningsinsatser.

En remiss om förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter (KN2023/03476) skickades ut 2024. Länsstyrelsen i Hallands län är positiv till förslaget över nationell förteckning samt ändringar i förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

Länsstyrelserna har fått riktade anslag för att arbeta med bekämpning av invasiva främmande arter. Under 2024 fick Halland 1 450 000 kr för åtgärder mot terrestra invasiva arter. Länsstyrelsen har också arbetat med informationssatsningar och gjort tillsyn av till exempel jätteloka under året. IAS-arbetet har också uppmärksammats i både radio och TV.

¹⁸⁴ Hållbarhetsbokslut 2023.pdf (kungsbacka.se)

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

www.lansstyrelsen.se/halland